

IKERVÁR

1. **A víznevek:** *A falu határában található természetes vízfolyások, mesterséges vízelvezetők, állóvizek, mindezeknek a szakaszai, részei és ivóvíznyerő helyek.*

Csatorna *Villanycsatorna ~ Műcsatorna* — Batthyány Lajos közreműködésének és pozitív gondolkodásának köszönhetően indult el a Csatorna kiépítése 1895 körül a Rába azon szakaszán, ahol a legalkalmasabb volt a folyása: rövid időn belül 9 méter volt a folyó lejtése. Batthyány Lajos mellett svájci és német befektetők is támogatták a munkát. Az Alföldről hozattak kubikusokat, akik kiásták a medret. Teljes egészében kézi munka volt. *Villanycsatorná*-nak is nevezik, mert itt található a vízerőmű. A *Műcsatorna* név pedig mesterséges kialakítására utal. — Minden adatközlő által ismert.

Csecsér *Csęcser* — Hideg, gyorsfolyású, alacsony vízállású patak Ikervár külterületén, Sótanyhoz közel. Ikervár irányában van előtte két híd, de az azokhoz tartozó patakok már kiszáradtak. A Csecsér vízállása régebben magasabb volt, kb. térdig érő. Fürödni nem igazán volt alkalmas, inkább horgászni, játszani, kavicsokat dobálni. — Minden adatközlő által ismert.

Csobogó *Csobogó* — A jelenlegi Dózsa György utca végén kellett lemenni, a tehenek ott szoktak régen inni. — Az adatközlők kicsivel több mint fele ismeri.

Csörnőc-patak *Csörnőc-patak* — Egykori patak Ikervár külterületén, a Csecsér előtt volt. A hídja még ma is megvan. — Az adatközlők 80%-a ismeri.

Csurgó *Csurgó* — A Rába egy szakasza. — Az adatközlők kicsivel több mint fele ismeri.

Duzzasztógát *Gát* — A gát ma is megvan, csak már teljesen át van építve. Itt találhatóak a zsilipek, és itt vezetik el a vizet a Csatornába. — Az adatközlők 95%-a ismeri.

Feneketlen-tó *Feneketlen-tó* — Egykori tó Ikervár vagy Sótany külterületén. A Csecsér után volt, egy út közepén, így meg kellett kerülni. Igen mély lehetett, erre utal a neve. Mára már betemették. Egyesek úgy vélik, a tó nem Ikervárhoz, hanem már Sótanyhoz tartozott. Ikervár sótanyi határa ugyanis kérdéses, nehéz meghatározni, mivel ez a határ nem természetes, mint pl. egy folyó. — Az adatközlők háromnegyede ismeri.

Genye *Genye* — Egykori patak Ikervár külterületén. — Ma már kevesen emlékeznek rá, csupán az adatközlők negyede.

Holt-meder *Hót-medër ~ Hót-Rába* — A Rába kiapadt medre, több ilyen szakasza is van a folyónak. A folyó ezen szakaszait Holt-Rábának hívjuk mind a mai napig. Kedvelt fürdőzőhelyek voltak, de egyes részeit benőtte a növényzet. — Az adatközlők 90%-a ismeri.

Holt-Rába *Hót-Rába* lásd **Holt-meder**

1. melléklet. Ikervár helynevei

Kenyérvize-patak *Kenyérvize* — A jelenlegi Kossuth Lajos utca vége felé, az egykori kisbölt helyén folyt a patak. Jó minőségű víz volt. Akik az alsó mezőkre mentek, ott tudtak vízhez jutni, mivel ásott kutak akkor még nem igazán voltak. — Az adatközlők több mint fele már nem ismeri.

Kis Herpenyő *Kis Herpenyő* — A Csecsér és a Csatorna között található ártéri terület, egykor patakocska volt, amely a Gógánba folyt. Már egy jó ideje ki van száradva, ugyanis a Rába szabályozása óta nincs benne víz. Az árok a Rába lecsapolóárkaként szolgál, ha árvíz van. — Az adatközlők 82,5%-a ismeri.

Műcsatorna lásd **Csatorna**

Nagy Herpenyő *Nagy Herpenyő* — Egykori patak Ikervár külterületén. — Az adatközlők 80%-a emlékszik rá.

Patkó-tó *Patkó-tó* — A Rábának egy kanyarulatát hívják így. A Csatorna előtt található, kedvelt horgászhely. — Az adatközlők 80%-a ismeri.

Rába *Rába* — Folyó Ikervár külterületén. — Minden adatközlő által ismert.

Város-úti-tó *Város-uti-tó ~ Város-réti-tó* — A Bikarét után volt. Árvíz idején kiment oda a víz, ezáltal több tó is kialakult. — Csupán az adatközlők 20%-a ismeri valamelyik névváltozatot.

Város-réti-tó lásd **Város-úti-tó**

Villanycsatorna lásd **Csatorna**

2. **A vízkörnyéknevek:** *A vízfolyások, állóvizek közvetlen környéke: a vizek határoló szárazulatok (vízpartok, partszakaszok, árterületek, töltések), a vízzel határolt szárazulatok (közök, szigetek, zugok) és mocsarak.*

Baltás *Baltás* — A Csatorna-part egy bizonyos része, ahol egy férfi beleejtette a baltáját a Csatornába. Tréfás elnevezés. — Az adatközlők csupán 20%-a ismeri, ők leginkább horgászok.

Magaspart *Magaspart* — A Rába-part egy szakasza, a Zsidahónál található. — Az adatközlők háromnegyede ismeri.

Malomkő *Malomköű* — A Malomszegben található, még manapság is létezik. A régi malomból már csak ez a vízből kiálló nagy kő maradt, alkalmas volt a vízbe való ugrálásra, bár ez nem volt veszélytelen. — Az adatközlők 92,5%-a ismeri.

Malomszeg *Malomszög* — A jelenlegi Dózsa György utca végében, a Rába kanyarulatában létezett. Állítólag ez Ikervár legrégebbi része, itt kezdődött a falu. A régen ott

1. melléklet. Ikervár helynevei

álló malomról kapta a nevet. Napjainkban a malom maradványai a Rába folyóban vannak. Kedvelt fürdőzőhely, ám veszélyes volt, mivel a víz köves volt, és a Rába vize hamar mélyült. Érdekesség, hogy a háború alatt az oroszok nem Ikervárt, hanem Malomszeget keresték, mert a térképükön ez a név szerepelt. — Az adatközlők háromnegyede ismeri.

Pásti-kanyar *Pásti-kanyar* — A Rába egy kanyarulata határolja ezt a Sehöl utáni területet. Családnév eredetű az elnevezés. — Az adatközlők 60%-a ismeri.

Öntés *Öntés* — A Rába partján lévő terület, itt készítettek agyagtéglákat. — Az adatközlők 70%-a ismeri.

3. **A domborzati nevek:** *Az enyhe földfelszíni kiemelkedések, homorulatok és az egyenes, sík felszínű térségek.*

Fazék-domb *Fazék-domb ~ Földvár ~ Ikervári földvár* — Domb Ikervár külterületén. Ezen a dombon állt az egykori iker várak egyike. A *Fazék-domb*-ról és a *Póka-domb*-ról azt kell tudni, hogy ezek úgynevezett motték, azaz földhalomvárak voltak. „*A földhalomváron (mottén) általában olyan erődítményt értünk, melynek középpontja, lényegi eleme egy földből mesterségesen emelt több méter magas domb. Ezen fa-, kő- (esetleg téglá-) torony állt*” (DÉNES, 2003). Az eredetileg több méter magas *Fazék-domb*-ot teljesen elhordták, trágyahordáskor a parasztok és a jobbágyok visszafele jövet kitermelték az ott lévő téglát. Gyermekek találtak a területen bronz fegyvereket, lándzsahegyeket, de ezeket eljátszották, így nem lehetett azonosítani. Mindenben megegyezett a másik mottéval, nevét jellegzetes csonkakúpos alakjáról kapta (DÉNES, 2003). — Az adatközlők 82,5%-a ismeri valamelyik elnevezést.

Földvár *Ikervári földvár* lásd **Fazék-domb**

Póka-domb *Póka-domb* — Domb Ikervár külterületén, a Rába és a Csatorna között. Ezen a dombon állt az egykori iker várak egyike, lásd **Fazék-domb**. Árkát jelenleg nád, magát a központi dombot pedig akácok borítja. — Az adatközlők 85%-a ismeri.

Róka-domb *Rouka-domb* — Domb Ikervár külterület, a Rába és a Csatorna között található. Napjainkban borzok lakják, nem pedig rókák, ahogy az a nevére utal. — Az adatközlők 52,5%-a ismeri, de a hasonló hangalak miatt sokan összekeverik a Póka-dombbal.

Rózsa-domb *Rouza-domb* — Egykori domb Ikervár külterületén, amelyet Batthyány miniszterelnök tanácskozó dombjának is neveznek. A Rózsa-dombi pavilonban szabadon lehetett beszélgetni és politizálni. Nevét valószínűleg a beültetett sok rózsafa és egyéb díszcserje miatt kapta (MOLNÁR–TÓTH 2005: 18). Könnyen lehet azonosítani, ugyanis Ikervártól délkeletre kb. 2,5 km-re a Rába és a Herpenyő közötti ártéren emelkedik.

1. melléklet. Ikervár helynevei

Mesterséges volta szembeötlő (SÁNDORFI 1996: 25). A dombot régi Rába-meder vette körül, ezt a medret feltöltötték vízzel, így módon alakult a közepén egy sziget, egyfajta fedett filagória. A Batthyány család itt meg is csónakáztatta vendégeit, ugyanis volt egy török gályájuk, egy velencei gondolájuk és egy comói vitorlásuk. Ezeket a nekik megfelelő nemzetiségű hajósok kormányozták (MOLNÁR–TÓTH 2005: 18). Később egy régész megásatta a dombot, mert azt gondolta, hogy itt egy Árpádkori váracs állott. Ezt a dombot írta le dr. Dénes József – Fazék domb-ként mint az Árpádkori váracst (mert egy tudatlan ikervári félre vezette.) A Rózsa dombhoz a kastélyból kocsút vezetett és a Rábán átívelő, nyírfából készült Cifra hídon át lehetett a tópartot megközelíteni (MOLNÁR–TÓTH 2005: 18). — Az adatközlők 57,5%-a ismeri.

4. **A tájrésznevek:** *Jelentős kiterjedésű területek, illetőleg külterületi gazdasági egységek. Olyan területi egységek, amelyeken különböző felszíni formák, vízerek, árkok, árterek, erdők, legelők stb. található; amelyeken dűlőutak, csapások vezetnek át; amelyeken tanyák, majorok épültek; s amelyeket a lakosság valóságosan területi egységeknek tekint, s külön-külön tulajdonnévvel meg is nevezi őket.*

Alsó rész lásd **Levalós**

Belső kanális *Belső kanális* lásd **Berek**

Berek *Berék ~ Belső kanális* — A Csatornától a Gógánig terjedő terület. Erdős, lápos, kötött talaj jellemzi. Szántóföldek, rét és legelők is voltak rajta, de leginkább fás terület. Régen a férfiak onnan szokták megvágni a télre való fát. A jobbágyfelszabadítás után a terület fel lett osztva, így több rét, dűlő is található rajta. Ami a *Belső kanális* elnevezést illeti, tekintve, hogy a Berket a Rába és a „hegy” közötti területre mondták általánosan, a földet művelők ezt pontosították. A kanális szó itt a Csatornára utalt. — A *Belső kanális* megnevezést az adatközlők fele, míg a *Berek* megnevezést az adatközlők 80%-a ismeri.

Felvalós *Felvaló ~ Fövalós ~ Fölső rész* — Ikerváron belül két falurészt szoktak emlegetni. Aki a *Felvalós*-ban lakik, ő kevésbé ismeri a *Levalós*-ban élőket, és fordítva. — Az adatközlők 87,5%-a ismeri és használja valamelyik megnevezést.

Felső rész lásd **Felvalós**

Levalós *Levaló ~ Alsó rész* — Falurész Ikerváron belül. Lásd **Felvalós** — Az adatközlők 87,5%-a ismeri és használja valamelyik megnevezést.

Sehöl *Sehő* — A mostani Rába utcai házak kertvégében lévő szakasz, a Csurgótól a Pásti-kanyarig. Ott volt a falu első foci pályája, kb. 1950-ig. Később egy Jarina József által menedzselte kis lőtér is üzemelt, melynek romjai talán még ma is látszanak. Rendőrök is jártak

oda lőni. Emellett ismert fürdőzőhely volt. Manapság a területet rétként lehet jellemezni, magántulajdonban lehet, mert szépen rendbe van téve, ki van pucolva. — A név *Sehő*-ként maradt fenn, és szinte minden adatközlő ismeri.

5. **A határnevek:** A növénytermesztés helyei (szántók, kertek, gyümölcsösök, szőlők, erdők), vagy az állattartással (rétek, legelők) kapcsolatosak.

Agg erdő-dűlő *Agg erdő* — A terület szélén öreg tölgyerdő van, innen az elnevezés. — A gyerekek által nem ismert helynevet az adatközlők 17,5%-a ismeri.

Akói-dűlő *Akói-düllő* ~ *Akol* — A Berekben található, nem volt nagy területű föld. A területen régen juhok szálláshelye, juhakol volt, innen az elnevezés. Mára semmi nyoma ennek az építménynek (Ik.Dül. 2006). — Az adatközlők csupán 25%-a ismeri valamelyik megnevezést.

Akol lásd Akói-dűlő

Almafai-dűlő *Almafai-dűllő ~ Almafa ~ Amafai ~ Ómafa-dűllő ~ Nyugoti almafa ~ Pozdamáris* — A jelenlegi Kossuth Lajos utca vége felé volt. Nagyon jó minőségű terület volt, gabonát, burgonyát és répát termesztettek rajta. A terület közepén magányosan álló almafáról kapta a nevét, mára már csak az elnevezés őrzi a néhai almafa emlékét (Ik.Dül. 2006). Ma már lakóházak vannak a helyén, és szinte senki nem emlékszik az almafára. — Az *Almafai-dűlő* megnevezést az adatközlők 37,5%-a ismeri, a *Pozdamáris* megnevezést csak kevesen.

Alsó-Berek *%osó-berék* — A duzzasztógáton túl található terület, a Berek része. Jellemző növényzete a fűz vessző. — Az adatközlők 65%-a ismeri.

Alsó–felső-szabadföldi-dűlő Alsó szabadföld ~ Felső szabadföld — Szántóföldek
Ikervár külterületén. Az alsó vagy felső határozószó egy ároktól való felső (északi), vagy alsó (déli) elhelyezkedését mutatja. A szabadföldek az első világháborúban szolgált katonák jutalmaként kerültek kiosztásra. A területekért kellett ugyan valamit fizetni, de ez csak egy jelképes összeg volt. A fogság, vagy sebesülés arányában kaptak területet a háborút kiszolgált katonák (Ik.Dűl 2006). — A gyerekek által nem ismert helynevet az adatközlők 37,5%-a ismeri.

Alsó–felső–szőlőmálla–dűlő *Fősző-szőlő-málla ~ Szőlőmálla ~ Szőlőmálla ~ Szőlőmála* — Szántóföld Ikervár külterületén, a Pap-kereszt alatt, balra található. Egykor szőlős volt, míg az „öregek” dolgoztak, a gyermekek játszottak. A területeket a termelőszövetkezeti nagyparcellás földművelés előtt egy dűlőút választotta el. A felső és alsó elnevezés az északi és déli oldalát jelentik az útnak. A *Vas megye földrajzi nevei* című helynévgyűjtemény szerint a „málla” szó a domboldalt jelenti, viszont ez a földterület teljesen sík. Elnevezését indokolhatja

1. melléklet. Ikervár helynevei

a területen lévő szőlő, amelyet a déli domboldalra szoktak telepíteni. Előfordulhat, hogy a domboldal hiányában a szőlő jellegzetes élőhelyét, a domboldalt, a népi elnevezés nem tudta, vagy nem akarta elválasztani megszokott helyétől. A névben tehát megmaradt a málla mint domb, a szőlő tipikus élőhelye. A népi etimológia viszont mást mond: indokolatlan a szőlő termesztése, amikor a Hegyhát jobban alkalmas erre a célra. A szőlőskertet nem csak a szőlőtermesztés kedvéért telepítették, hanem a szőlő gyökérzetének talajjavító hatása végett. A „mállá” tag ennek a mállásnak a kifejezője, ami a közet esetén a termőtalajjá válást jelenti. A szőlőt tehát a köves talaj termővé tételének elősegítésére telepítették oda (Ik.Dül 2006). — A gyerekek által nem ismert helynevet az adatközlők 37,5%-a ismeri.

Alsó-konvenciós-föld *%osó-konvenciós-föld* lásd **Konvenciós-földek**

Alsó-nagyerdői *Alsó nagyerdői* lásd **Tuskós**

Alsó-Nyáras *%só-nyáros* — A Berekben található terület. — Az adatközlők csupán 35%-a ismeri.

Alsó-Rancsika-dűlő %osó-Rancsika lásd **Rancsika-dűlő**

Alsó-rét %só-rit — Rét Ikervár külterületén, a Belső-dűlő mellett található. — Az adatközlők fele ismeri.

Alsó-sertés legelő *Alsó sertés lásd Erdő*

Alsó-szabadsföld *Alsó szabadsföld* lásd **Alsó–felső-szabadsföldi-dűlő**

Alsó-túró-haraszt *Alsó-turó-haraszt* lásd **Kis-túró-haraszt**

Átemelő-ház lásd Szivattyú-ház

Átérésztő Átérésztő — A folyató árkokat mondták ennek. Ha nem volt sok eső, öntözni kellett a réteket. Minden földnek, rétnak volt deszkája, azokon szoktak átmenni egyik dűlőről a másikra. Érdekesség, hogy a Rábában korábban kétszer ennyi víz volt, mint most. — Az adatközlők 47,5%-a ismeri.

Bangos-kerítés *Bangos-kerittís* — A Berekben található kerítés, a Bangos-rétet vette körül. — Az adatközlők csupán 35%-a ismeri.

Bangos-rét *Bangos-rít ~ Bangos(~ok) ~ Bankos* — A Berekben található rét, Bejczyertyános alatt. A falutól messze van, vasárnaponként általában szekérral mentek szénát gyűjteni az emberek, a szekér elé a teheneket is befogták. Miután összegyűjtötték a szénát, a földön a kupacok helyét el kellett gábrálni (gereblyézni). — Az adatközlők 40%-a ismeri.

Barátok sara *Barátok Sára* — A Zsidahótól nyugatra lévő bokros, fás, vízenyős terület. Az elnevezés egy meséhez kötődik: valamikor hajdanán a barátok egy fogadóházat tartottak fenn, és a zarándokokat, utazókat vendégül látták. De erkölcstelen életet éltek, és az égi

1. melléklet. Ikervár helynevei

büntetésük az volt, hogy a terület elmocsarasodott, és a barátokat elnyelte a sár. — Az adatközlők csupán 12,5%-a ismeri.

Batyu-rét *Batyu-rét* — Rét Ikervár külterületén. — Manapság szinte senki nem ismeri ezt az elnevezést. — Az adatközlők csupán 20%-a ismeri.

Bákányosi-dűlő *Bákányosi-dűllő ~ Bákányos ~ Bálkányos ~ Pálkányos* — Fás, vizenyős terület Ikervár külterületén, a Virág utca után található. Szántó és erdőrész is található rajta. A föld kavicsos, rossz minőségű. Vízelvezető árok is tartozik hozzá. Egyes térképeken *Pálkányos* néven szerepel. — Az adatközlők 55%-a ismeri.

Bejci-rét *Bejci-rít* — Bejcgertyános alatt található rét, innen az elnevezés. — Az adatközlők 55%-a ismeri.

Belső-dűlő *Belső-dűllő ~ Herpenyőre dűlő belső* — Szántóföld Ikervár külterületén. A Metszet út másik oldalán található, mellette pedig az Alsó-rét. — A *Belső-dűllő* megnevezés maradt fenn, az adatközlők 42,5%-a ismeri.

Berki-dűlő *Berki-dűllő ~ Berki herpenyői* — A Berekben található szántóföld. — Az adatközlők 45%-a ismeri.

Berki herpenyői lásd **Berki-dűlő**

Berki kanálisi lásd **Berki-rét**

Berki-rét *Berki rít ~ Berki legelők ~ Berki kanálisi* — Rét Ikervár külterületén, a Berekben. Valójában több rét is van itt, 5-6 darab biztos, ezért ezeket együtt *Berki legelők*-nek nevezik. — Az adatközlők 47,5%-a ismeri.

Bikarét *Bikarít ~ Borjurít ~ Borgyurét* lásd **Borjúrét**

Bikatilos *Bikatilos* — A falu tenyészbikáinak volt a legelője. A falubeliek féltek a terület felé menni, tartottak a bikák vadságától. Tehenüket sem merték arra hajtani, a bikákat nem merték felizgatni. A helytől való félelmük szülte ezt a nevet, mint nagyon sok más helyen, ahol a földesúrtól, vagy természeti veszélyforrástól pl.: ingoványtól féltek az emberek (Ik.Dül. 2006). — Az adatközlők 40%-a ismeri.

Bonificationális lásd **Borjúrét**

Borjúrét *Borjurít ~ Borgyurét ~ Bikarét ~ Város ut ~ Bonificationális ~ Szabó Miska* — Rét Ikervár külterületén, a Berekben található. Szarvasmarhákat legeltettek itt, innen az elnevezés. A *Bonificationális* név pedig a bonifikálás, azaz leértékelés szóból származik. Ezeket a földeket minden csapadékos évben akár többször is elárasztotta a Rába, ezáltal vizenyőssé vált a terület, és földművelési szempontból hasznavehetetlenné vált. A földeket ezért bonifikálták, azaz leértékelték. A területen később üzemeltetési ágot váltottak. A területet nevezték még *Szabó Miská*-nak is, ugyanis a nevezett személy vette meg, és államosításig az ő

1. melléklet. Ikervár helynevei

tulajdonában volt (Ik.Dül 2006). — A *Szabó Miska* megnevezést az adatközlők 30%-a, *Borjúrét* megnevezést az adatközlők 37,5%-a, míg a *Bikarét* megnevezést az adatközlők 42,5%-a ismeri.

Centráli Centráli ~ Centrálé — A 19. században Ikervárott 10 km átmérőjű körben elterülő szántóföldek számára lett a villamos szántás berendezve. E célra a földeknek körülbelül a közepén az Antónia major mellett külön centrálé épült, amely 80 m² alapterületű (KOMÁROMI 2005: 114). — Csupán az idősebb korosztályból emlékeznek rá néhányan.

Cigány-rét *Cigán-rét* — Rét Ikervár külterületén, a Metszet-út után található. — Csupán az adatközlők negyede ismeri.

Cupi-tag *Cupi-tag* — Családnév eredetű helynév. — Az adatközlők csupán 27,5%-a ismeri.

Csaritosi-dűlő *Csaritosi-düllő* ~ *Csaritos* ~ *Csalitos* — Bokros, fás, sűrű aljnövényzettel megáldott terület. Ikervár területi névként önállóan nem igazán ismert, csak terület részeként jelölték meg. Például, ha az erdő egyik végén fát vágtak ki, utána a bokros területre mondták, hogy *Csalitos*. Inkább l betűvel, mint r-rel. Az embereknek a termőföldeken többnyire távolságot kellett áthidalni a kommunikáció során, ezért a r-l betű módosulhatott, a hová mész kérdésre adott válasz során. — Csupán az adatközlők 32%-a ismeri.

Csicsa-rét *Csicsa-rít* — A Berekben található, udvar nagyságú rét. — Csupán az adatközlők 27,5%-a ismeri.

Csontházi-dűlő *Csontházi* — Szántófield Ikervár külterületén. — Manapság szinte senki nem ismeri, csupán az adatközlők 12,5%-a.

Csordási-rét *Csordási-rét* — Rét Ikervár külterületén. Manapság szinte senki nem ismeri ezt az elnevezést. — Manapság szinte senki nem ismeri, csupán az adatközlők 15%-a.

Csőhídi út *Csőhídi ut* — Mezőgazdasági út a Berekben. — Kevesen ismerik, főként vadászok.

Disznó-járás *Disznó-járás* — Megyehíd felé haladva az első erdő Ikervár külterületén. Mocsaras, füves terület, ahol a disznók túrtak. Egy ének is kapcsolódik a területhez: „*Túr a disznó, túr a mocsár szélén, tartottam szeretőt, de már régen. De már sokszor megszenvedtem érte, betyár világ, ne vesd a szememre.*” — Az adatközlők 57,5%-a ismeri.

Disznó legelő lásd **Felső-sertés legelő**

Dögtér lásd **Temetői-dűlő**

Döltmalom-dűlő *Dült malom* ~ *Dültmalom-düllő* — Szántófield Ikervár külterületén. Az elnevezés már a malom megsemmisülése után jött létre. Terület szabadult fel a malom tönkremenetelével, ezért az új terület már csak a malomról kapta a nevét (Ik.Dül 2006). — A gyerekek által nem ismert helynevet az adatközlők 32%-a ismeri.

1. melléklet. Ikervár helynevei

Egyházi-rét *Ěgyházi-rít ~ Tojásos-rít ~ Parti szeg* — Az egyházközség tulajdonában lévő rét Ikervár külterületén, a Rába-híd után balra található, a jelenlegi focipályával szemben. Nagyon szép rét volt, oda járt a tehéncsorda legelni, és kedvelt tyúkgombázó hely volt. A rétet nevezik *Tojásos-rét*-nek is, mivel húsvétkor a gyermekek ott szokták dobálni a tojásokat. Illetve pénzt dobáltak a tojásokba, általában 2 forintost, mert az nehéz volt. Emmer Károlyné, Szekeres Margit elmondása alapján: „...*Dilután aztán ki szoktunk menynyi az Egyházi rítre. Szíp gyöpös vót az a rít akkor még, něm mást csinyátunk ám, csak a tojásokka’ dobálóztunk, ki ekapta, ki něm. Ott aztán vótunk lányok, leginyék, fiatalok, gyerekek, a kisebb gyerekek még a szülőkke’ gyűttek. Kísőbb má’ narancsokka’ is dobálóztunk, mikor má’ lehetőtt kapnyi, mer az a mi időnkbe’ még něm mindig vót* (SZABÓ 2004: 121).” — Az Egyházi-rét és a Tojásos-rét megnevezés egyaránt fennmaradt, az adatközlők 70%-a ismeri őket. A *Parti szeg* megnevezés már kevésbé ismert.

Erdő *Erdőü ~ Alsó sertés ~ Alsó-sertés legelő ~ Felső-sertés legelő* — Szántóföld Ikervár külterületén. Érdekes módon ennek a szántónak a neve nem alakult a rajta folytatott tevékenységek hatására, mikor a falubeliek ezt a részt emlegették, egymás közt beszéltek róla, továbbra is úgy emlegették, mint erdőt. Csak találgatni lehet, hogy ennek a területnek miért nem adtak más nevet, lehet, hogy érzelmi motivációja volt – szerették a régi erdőt – vagy a terület nagyon soká vette át egy mezőgazdasági művelésre alkalmas terület arculatát, és mindig is „erdő” maradt (Ik.Dül 2006). Az *Alsó-sertés legelő* és a *Felső-sertés legelő* elnevezések arra utalnak, hogy a Disznó-járás idáig tartott. A felső sertés legelő és az alsó sertés legelő, mint külön megjelölő dűlők, a sertéslegelő árokkal való elválasztásakor jelent meg (Ik.Dül 2006). Ma mindkét dűlön áll egy-egy szélkerék. — Az adatközlők csupán 25%-a ismeri az *Erdő* és/vagy a *Sertés-legelő* megnevezést.

Erdő-alja *Erdő alla* — A Sehöl végében található erdős terület. — Az adatközlők 30%-a ismeri csupán.

Fazék-kert *Fazék-kert* — Kertészkert volt Ikervár külterületén, az Angolkert folytatása. Mellette volt a Fazék-domb, arról kaphatta nevét. — Az adatközlők 35%-a ismeri csupán.

Felső-Rancsika-dűlő *Felső-Rancsika* lásd **Rancsika-dűlő**

Felső-sertés legelő *Felső-sertés legelő ~ Disznó legelő* lásd **Erdő**

Felső-szabadszántó *Felső szabadszántó* lásd **Alsó-felső-szabadszántó-dűlő**

Felső-szőlőmálla-dűlő *Felső-szőlő-málla* lásd **Alsó-Felső-szőlőmálla-dűlő**

Fenyőfai-dűlő *Fenyőfaji* — Szántóföld Ikervár külterületén. A szántó szélén fenyves állt. A fenyőfák alá húzódtak az emberek, mialatt elfogyasztották az ebédjüket aratás közben. Ebből a névadásból kitűnik az, hogy milyen kedves volt a földművelő embernek az a néhány

1. melléklet. Ikervár helynevei

fa, amelynek árnyékában elkölthette ebédjét. A névadás erős érzelmi motiváltságát láthatjuk itt megnyilvánulni (Ik.Dül. 2006). — Az adatközlők 30%-a ismeri csupán.

Félhold-dűlő *Féhód* — Szántóföld Ikervár külterületén. A névadást a föld alakja motiválta, ugyanis a terület úgy helyezkedik el az erdők között, hogy mintegy félhold alakban kanyarodik (Ik.Dül. 2006). — Az adatközlők 20%-a ismeri csupán.

Folyató-árok *Folató-árok* — Több folyató árok is volt a rétek körül, ezek árasztásos öntözésre szolgáltak. Ezzel a folyató árok rendszerrel próbálták ugyanis kiküszöbölni a szárazságot. Zsilipekkel le lehetett zárni őket. A Tsz-esítés után ezeknek az árkoknak jó része eltűnt, egybeszántották őket, de a zsilipek még ma is látszanak. Leginkább a Keskenyeket szokták folytatni, oda fürödni is kijártak az emberek, ugyanis jó meleg volt a víz. — Az adatközlők fele ismeri.

Folyatói-dűlő *Folatói-düllő* lásd **Malomaljai-dűlő**

Fonyódi *Fonyódi* — Tuskós mellett található szántóföld Ikervár külterületén. — Az adatközlők 42%-a ismeri.

Fő-folyató-árok *Fő-folató-árok* — A Rábától indult, de a Csatorna 1896-os megépítése után lett igazán kiépítve, kubikusok által. A Patkó-tótól kiinduló folyató árok lehetett a fő folyató árok, amely a Bankos féle rétek fő folyató rendszere volt. Ez a rendszer behálózta a keleti területet. A Rába és a Csatorna közé felesleges volt, ott ugyanis nincs aszályos terület, a növények nagyon jól érzik magukat. A Csatornától keletre lévő rétek szorultak öntözésre. — Az adatközlők 42,5%-a ismeri.

Francsics-Bangos-dűlő *Francsics* — A Berekben található, ahol több bangos is van. Az elnevezés családnév eredetű. — Csupán az adatközlők 20%-a ismeri.

Gájer-Bangos-dűlő *Gájer-Bangos* — A Berekben található, ahol több bangos is van. Az elnevezés családnév eredetű. — Az adatközlők 42,5%-a ismeri.

Gáti út *Gáti ut* — A Zsidahó felé lévő út, amelyen ki lehet menni a duzzasztógáthoz. — Az adatközlők 67,5%-a ismeri.

Genyevölgye *Genyevőgye* lásd **Nagy-Genyevölgyi-dűlő**

Genye-föld *Genye-föld ~ Genye-földi erdő* lásd **Nagy-Genyevölgyi-dűlő**

Gógán *Gógán ~ Kis-Gógán ~ Nagy-Gógány ~ Gógán-erdő* — Egykori erdős rész Ikervár külterületén, Ikervár és Sótony között. Jó hűvös szokott lenni, azonban manapság már nincsen benne fa. Híres kockásliliom és gyöngyvirág lelőhely. Két részét *Kis-* és *Nagy-Gógán-*nak nevezik. — Az adatközlők 85%-a ismeri a *Nagy-Gógán* elnevezést.

Gógán-erdő lásd **Gógán**

1. melléklet. Ikervár helynevei

Gógán-szél *Gógán-szél* — A Gógán része, vöröstölgyes terület. — Az adatközlők 62,5%-a ismeri.

Grünwald-kerítés *Grünvald-kerittis* — A Berekben található kerítés, a Grünwald-kertet vette körül. Az elnevezés családnév eredetű, egy Grünwald nevű zsidóé volt. — Csupán az adatközlők 24%-a ismeri.

Grünwald-kert *Grünvald-kert* — A Berekben található, erdővel körül határolt szántóföldek, amelyeken általában gabonát termesztettek. Az elnevezés családnév eredetű, egy Grünwald nevű zsidóé volt. — Csupán az adatközlők 27,5%-a ismeri.

Grünwald-rét *Grünvald-rít* — A Berekben található rét. Az elnevezés családnév eredetű, egy Grünwald nevű zsidóé volt. — Csupán az adatközlők 27,5%-a ismeri.

Harangvirágos rét *Harangvirágos rét* — Rét Ikervár külterületén, nevét a jellemző növényzetéről kapta. — Csupán az adatközlők 30%-a ismeri.

Három-holdak *Három-hóda* ~ *Meleg-rét* — Rétek Ikervár külterületén. Sótó felé, a Csatorna után, a Gógánnal szemben, balkéz felől a hegyi úton találhatók. A *Három-holdak* elnevezés a területére utal, ugyanis valamikor úgy osztották ki a földet, hogy három holdat mértek egybe, és annyit lehetett megvenni. A *Meleg-rét* elnevezés nem igazán maradt meg a köztudatban. Idősebb adatközlőim gyakran jártak erre a rétre szénát gyűjteni, manapság pedig a sótonyi Tsz legelteti ott a szarvasmarhákat. — Csupán az adatközlők 32,5%-a ismeri a *Három-holdak* elnevezést. A *Meleg-rét* manapság kevésbé ismert.

Három holdas és köböl-rét lásd **Mihácsi-rét**

Hegedűs-tag *Hegedűs-tag* ~ *Szabad földi* — Szántóföld Ikervár külterületén, a Disznó-járással szemben található. Az elnevezés családnév eredetű, a föld tulajdonosa után kapta a nevet. — Az adatközlők 15%-a ismeri csupán, főként az idősebb korosztály.

Hercegi-föld *Hercegi-föld* lásd **Urasági-föld**

Herpenyőközi-dűlő *Herpenyőközi* — Szántóföld Ikervár külterületén. A Herpenyő mint a térség patakja, és az erdő közötti dűlő (Ik.Dül 2006). — Az adatközlők fele ismeri.

Herpenyőre dőlő belső *Herpenyőre dőlő belső* lásd **Belső-dűlő**

Hosszi-dűlő : Hosszú-földek-dűlő *Hossziföldek* ~ *Hosszu-dűllő* — Szántóföld Ikervár külterületén, Meggyeskovácsi felé található. Hosszú, egészen kimegy a Gyula-majorig. Földrajzi fekvése alakította így ennek a földnek a képzését (Ik.Dül 2006). Jó minőségű föld, gabonát és kapásnövényeket termesztene rajta. — Az adatközlők csupán 27,5%-a ismeri.

Hosszú irtás *Hosszú* lásd **Nagy-hosszi-föld**

Hosszú megye *Hosszu megye* ~ *Hosszi-megye* — Közigazgatási határ Meggyeskovácsi felé. — Az adatközlők 40%-a ismeri.

1. melléklet. Ikervár helynevei

Hosszú-keskeny-dűlő *Hosszu-kesken-düllő ~ Hosszu-keskën* — Szántóföld Ikervár külterületén. Az elnevezés a szántó felosztására utal, ugyanis a földdarabokat úgy mérték ki a földhasználóknak, hogy azok hosszan, viszont keskenyen voltak elrendezve (Ik.Dül. 2006). Jó minőségű földek. — Csupán az adatközlők 37,5%-a ismeri.

Ilonkai-tábla *Ilonkai-tábla* — Szántóföld az Ilonka-major mellett. — Az adatközlők 42,5%-a ismeri.

Kanálison-felüli-dűlő *Kanálison fölüli* lásd **Poletár**

Kata-lyuka *Kataluktya ~ Katalikja* — Egy délnyugati irányú táj megnevezés. A tapasztalatok szerint, ha ebből az irányból jönnek a felhők a falu irányába, akkor mindig esik az eső, és ez gyakran viharkárral is együtt jár. Obszcén elnevezés. — Az adatközlők 55%-a ismeri.

Káposztás-kert *Káposztás ~ Kábosztás* — A Malomszeg mellett, a Rába kanyarulatában található kertészkert. Itt alakítottak ki olyan területet is, amely faiskolának is alkalmas. — Az adatközlők 45%-a ismeri.

Keleti-dűlő *Keleti* — Sárvár felé, a falutól keletre a legszélső dűlő. — Az adatközlők negyede ismeri csupán.

Kenyérvize-árok *Kenyérvize-árok* lásd **Nagy-Genyevölgyi-dűlő** — Ebben az árokban folyt a Kenyérvize-patak. — Az adatközlők kicsivel több mint fele ismeri.

Keresztvize-árok *Keresztvize-árok* — Megyehíd felé található árok. — Az adatközlők csupán 32,5%-a ismeri.

Kertesi-dűlő *Kertési-düllő* — A név a belterületekhez való viszonyát tükrözi, ugyanis a kertekhez közeli külterület volt, az Almafai-dűlővel szemben. Ma lakóházak állnak a helyén. — Az adatközlők csupán 20%-a ismeri.

Kertész-kert lásd **Angolkert**

Keskeny(~ek) *Keskenyek ~ Keskën ~ Kis-kesken ~ Nagy-kesken* — Egykor rét volt, ma szántóföld Ikervár külterületén. A Berekben található, ahogy lejövünk a villanyhídról, az első és a második bejárat közötti rész. — Az adatközlők 40%-a ismeri.

Két-út-közi-dűlő *Két-ut-közi* — Nagy területű szántóföld Ikervár külterületén, két fontos dűlőút között helyezkedik el, innen az elnevezés. — Az adatközlők csupán 30%-a ismeri.

Kínlódi-dűlő *Kínlódi-düllő ~ Kínlódi* — A mostani szántó helyén királyi erdő állt, amelynek fáit a kincstár kitermeltette a jobbágyaival. A munka bére a fák gyökere volt, a parasztok „kikínlódhatták” a gyökereket a földből, amelyekkel aztán egész télen fűthettek. A felügyelők persze gondosan őrizték a munkát, ügyelve arra, hogy a fa tuskó feletti része maradéktalanul a kincstár tulajdona maradjon, és hogy a munkások tiszta munkát végezzenek,

1. melléklet. Ikervár helynevei

megtisztítsák a területet a gyökerektől, és jó termőtalajjá váljon (Ik.Dül 2006). Mások úgy vélik, köves, agyagos szántóföld volt, amit nehéz volt kapálni. — Az adatközlők csupán 35%-a ismeri.

Kis-Gógán lásd **Gógán**

Kis-hosszú-dűlő *Kishosszu-düllő ~ Kishosszi-düllő ~ Kis-hosszu-főd* — A Nagy-Genyevölgyi-dűlő mellett lévő szántóföld Ikervár külterületén. Ellentétes értelmű név. — Az adatközlők 27,5%-a ismeri csupán.

Kis-hosszú-föld *Kis-hosszu-főd* lásd **Kis-hosszú-dűlő**

Kis-keskeny *Kis-kesken* lásd **Keskeny(~ek)**

Kis-túró-haraszt *Kis-túró-haraszt ~ Túróharaszt ~ Alsó-turó-haraszt* — Szántóföld Ikervár külterületén. A Pap-földi felé található, a Poletár előtt. A tábla három dűlőből áll, más a tulajdonosuk is. Ezeket a dűlőket különböztetik meg a 'kis' és 'alsó' szavakkal. — Az adatközlők 40%-a ismeri.

Komáromi-lap *Komáromi-lap* — Ikervár külterületén lévő terület, családnév eredetű az elnevezés. — Az adatközlők 30%-a ismeri csupán.

Konvenciós-földek *Konvenciós-fődek ~ Konvenciós ~ %osó-konvenciós-főd* — Szántóföldek Ikervár külterületén, a Virág utca háta mögött, a Bákányosi-dűlő mellett. Gyenge, kavicsos, rossz minőségű föld volt. Ráadásul, ha esett az eső, állt rajta a víz, sokszor egész nyáron, ha esős évszak volt. Ezért sokszor alig termett valamit. A Tsz-nek nem kellett ezek a földek, így akik nem álltak be a Tsz-be, azok kaptak földeket a *Konvenciósban*. A szántó alsó részét *Alsó-konvenciós-föld*-nek nevezik. — Az adatközlők 45%-a ismeri.

Körtvélyesi-dűlő *Körtvélyesi-düllő* — Meggyeskovácsi felé található terület, a közigazgatási határnál. Kedvelt gombázóhely volt. — Az adatközlők 32,5%-a ismeri csupán.

Kőhídi-dűlő *Kőhidi* — Szántóföld Ikervár külterületén, Sárvár felé. A területen több árok is volt, ezek választották el a földdarabokat. Ezek az árkok ma már nincsenek meg, egybe van szántva az egész terület. Ami az elnevezést illeti, valamikor tényleg volt itt egy kőből készült híd, aminek jó magas fala volt. Sokan nekimentek, ezért le lett bontva. — Az adatközlők 35%-a ismeri csupán.

Kőhídi-les *Kőhidi-les* — A Berekben található, leginkább a vadászok használják ezt a toponimát. — Az adatközlők negyede ismeri csupán.

Kőszer *Kőszer* lásd **Kőszeri-dűlő**

Kőszeri-dűlő *Kő-széri-düllő ~ Kűszeri ~ Kőszer* — Közepes minőségű szántóföld Ikervár külterületén. Kavicsos jellege miatt kaphatta ezt az elnevezést. A Petőfi Sándor utcában

1. melléklet. Ikervár helynevei

található házak mögött lévő földek végében ment egy földút, – amelyre a Batthyány Lajos utca vége felé is be lehet menni – ezt nevezik *Kőszer*-nek. — Az adatközlők 30%-a ismeri csupán.

Major-előtti-dűlő *Malom-előtti* — Urasági földek voltak Ikervár külterületén, a bajor herceghez tartoztak. Az elnevezést építmény és viszonyítás alkotja (Ik.Dül. 2006). — Az adatközlők 37,5%-a ismeri csupán.

Majsa-dűlő *Majsa-düllő* — Szántóföld Ikervár külterületén, családnév eredetű az elnevezés. — Az adatközlők 32%-a ismeri csupán.

Malom-rét *Malom-rít* — Rét az egykori malom mellett, innen az elnevezés. — Az adatközlők 47%-a ismeri.

Malom-sűrű *Malom-sürü* — A Duzzasztógát előtt található erdős rész. — Az adatközlők 32,5%-a ismeri csupán.

Malomaljai-dűlő *Malomallai-düllő ~ Folyatói-düllő* — Szántóföld Ikervár külterületén, az egykori malomhoz közel. A malom alatt egy folyató ároknak volt zsilipnyílása, innen a két elnevezés. — Az adatközlők 40%-a ismeri a Folyatói-dűlő elnevezést, míg a Malomaljai-dűlő elnevezést csupán az adatközlők 30%-a.

Malom-feji-dűlő *Malom feji* — Szántóföld Ikervár külterületén, az egykori malomról kapta a nevet. — Az adatközlők 27,5%-a ismeri csupán.

Meleg-rét *Meleg-rít* lásd **Három-holdak**

Mentes-kert *Mentes(~ek) ~ Mentés-düllő* — A terület tehermentes volt a jobbágyi terhek alól. A királynak járó adó és a robot nem sújtotta az itt élőket (Ik.Dül. 2006). — Az adatközlők 42,5%-a ismeri.

Mester-rét *Mestér-rít* — Rét Ikervár külterületén. — Az adatközlők 30%-a ismeri csupán.

Metszet út *Meccet ut* — A Keskenyek mellett, az árkok között lévő mezőgazdasági út, amely lemegy a Berekbe. Régen vadlóherés, pipacsos, szegfűs terület volt, kiváló legeltetőhely. Viszont, ha borjúja volt a tehénnek, akkor nem mehetett ki legelni, ugyanis szoptatnia kellett. — Az adatközlők 35%-a ismeri csupán.

Mihácsi-rét *Mihácsi-rí ~ Három holdas és köbölret* — Rét Ikervár külterületén. Az elnevezés családnév eredetű, a Mihácsi család nagy gazdálkodók voltak, több földjük, réjük is volt. — Az adatközlők 40%-a ismeri a *Mihácsi-rét* elnevezést.

Mihácsi-vágás *Mihácsi-vágás* — Erdő Ikervár külterületén. Az elnevezés családnév eredetű, lásd **Mihácsi-rét**. Volt ott egy istálló és egy kút is. — Az adatközlők 37,5%-a ismeri csupán.

1. melléklet. Ikervár helynevei

Mogyorósi-dűlő *Mogyorósi-düllő ~ Mogyorósi ~ Mogyorós ~ Mogyorós-ajja* — A Kistúró-haraszt és a Nagy-Genyevölgyi-dűlő kereszteződésében lévő tábla. Nem nagy terület, kb. 400-800 öl. Az elnevezést a táj jellegzetes növényvilágáról kapta, ugyanis gyakori itt a mogyoróbokor. — Az adatközlők 45%-a ismeri.

Nagy-Genyevölgyi-dűlő *Nagy-Genyevőgye ~ Na'genyevőgyi ~ Genevőgye ~ Genyeföld ~ Genye-földi erdő* — Tuskós és Fonyódi között található szántóföld Ikervár külterületén. A nevében szereplő *Genye* egykor patak volt, és a terület vízállásos jellegéből következik a neve. A helybeliek elmondása szerint a szántó minden tavasszal erősen belvizes volt, csak a Kenyérvíze-árok tudta levezetni a vizét. Az árok tisztítására a földművelők mindig nagy gondot fordítottak, sőt az árok elnevezésében is megadták a tiszteletet ennek a csatornának. Tudták, ha az árok tiszta, le tud folyni a víz, „jön a kenyér vize” – jó termés várható. Viszont, ha nem folyik víz az árokban, a víz a földeken marad és megfojtja a vetést. A kenyérvíze a kilencvenes évek közepe óta nem jön meg tavaszonként (Ik.Dül 2006). — A *Genyevölgye* megnevezést az adatközlők 37,5%-a ismeri csupán.

Nagy-Gógán *Nagy-Gógány* lásd **Gógán**

Nagy-hosszi-föld *Nagy-hosszi-föld ~ Hosszú irtás ~ Hosszú* — Nagy, és hosszú kiterjedésű szántóföld Meggyeskovácsi felé. — Az adatközlők 20%-a ismeri csupán.

Nagy-keskeny *Nagy-kesken* lásd **Keskeny(~ek)**

Napnyugati-közép-dűlő *Napnyugoti-közép ~ Napnyugoti* — Szántóföld Ikervár külterületén. A neve arra utal, hogy ez a dűlő a belterülettől leginkább nyugatra eső dűlő (Ik.Dül 2006). — Az adatközlők 12,5%-a ismeri csupán, főként az idősebb korosztály.

Nyárási-dűlő *Nyárási-düllő ~ Nyárási ~ Nyáras ~ Nyáras* — Picike, magántulajdonú szántóföld a Hosszi-dűlő mellett, közel a trágyatárolóhoz. Egykor nyárfaerdő állt a terület szélén, ez az erdő azonban mára visszaszorult. Mellette most akácerdő található. — Az adatközlők 30%-a ismeri csupán.

Nyárfás *Nyárfás* — A Sótónyi út mentén több ilyen terület is volt, ahol nyárfa volt a jellemző fafaj. — Az adatközlők 37,5%-a ismeri csupán.

Nyugati almafa *Nyugoti almafa* lásd **Almafa-dűlő**

Pap-birtok *Pap-szőlő* — A papnak a szőlőbirtoka volt Sótónyi felé, itt termelték meg a mibebort. — Az adatközlők 65%-a ismeri.

Pap-földi *Pap földje ~ Pap-tag ~ Pap-legelő* — Szántóföld Ikervár külterületén, a Papkeresztneél található. Jó minőségű, fekete föld. Az egyháznak mindig volt földtulajdona. A földtulajdonok mindig ugyanott, mindig ugyanakkora területen helyezkedtek el. A pap halála

1. melléklet. Ikervár helynevei

után visszaszállt a püspökség tulajdonába a terület, majd az újonnan kinevezett pap kapta meg (Ik.Dül 2006). — Az adatközlők majdnem fele ismeri.

Pap-legelő lásd **Pap-földi**

Pap-tag lásd **Pap-földi**

Parti szeg lásd **Egyházi-rét**

Pámsul *Pámsuj* — A Malomszeg alatti terület. — Az adatközlők 57,5%-a ismeri.

Pedagógus-földek *Pedagógus-föld(ek)* — Szántóföldek Ikervár külterületén. A tanárok földjeit hívták így, leginkább konyhakertként használták ezeket a földeket, alapvetően burgonyatermesztésre (Ik. Dül. 2006.). — Az adatközlők 45%-a ismeri.

Postás út *Postás ut* — Út a Berekben, a Vízház mellett. — Az adatközlők 55%-a ismeri.

Pénzes-gödör *Pinzës-gödör* — A területen szántóföld és akácos erdő is található. A domborzati viszonyok miatt nevezik gödörnek, ugyanis az akácos egy gödörben van. Nagyon kötött itt a föld. — Az adatközlők 57,5%-a ismeri.

Pénzes-rét *Pinzës-rít* — Rét Ikervár külterületén, családnév eredetű az elnevezés. — Az adatközlők 37,5%-a ismeri csupán.

Péterfai-dűlő *Péterfai-düllő* — Szántóföld Péterfa major mellett. — Az adatközlők 65%-a ismeri.

Pinkóc *Pinkóc* — Szántóföld Ikervár külterületén. Megyehíd felé, jobbkéz felől található. Rossz minőségű, kavicsos a föld, régen kavicskitermelés is folyhatott ott. „*Olyan rossz föld volt, hogy a nyulak lába elégett benne.*¹” Gabonát és kapásnövényeket egyaránt termeltek rajt. — Az adatközlők 47,5%-a ismeri.

Poletár *Polétár ~ Kanálison fölűli* — Pinkóc után található szántóföld Ikervár külterületén. Az elnevezés a proletár szóból származik, az 1920 utáni földjuttatás jogcímére utal (MIKESY 2022: 15). Itt is azoknak mértek ki földet, aki nem volt Tsz tag. Nem volt túl jó minőségű föld. A *Kánálison fölűli* elnevezés a vízelvezető árokra utal. Erre a vízelvezető árokra már senki nem emlékszik, még nyomai sincsenek meg, csak a nyelv őrzi a terület elnevezésében (Ik.Dül 2006). — Az adatközlők 45%-a ismeri.

Pozdamáris lásd **Almafi-dűlő**

Rancsika-dűlő *Rancsika ~ Felső-Rancsika ~ %só-Rancsika* — Megyehíd felé, a Tizennyolcnaposok mellett található, jó minőségű szántóföld Ikervár külterületén. A szántóföld részeit külön is megnevezik: *Felső-Rancsika* és *Alsó-Rancsika*. — Az adatközlők majdnem fele ismeri.

¹ BALOGH LAJOS – VÉGH JÓZSEF (szerk.): *Vas megye földrajzi nevei*. Szombathely. 1982.

1. melléklet. Ikervár helynevei

Rókalyuki-dűlő *Rókajuki* — A rókák állandó tartózkodási helyéről kapta a terület a nevét. Ezen a dűlőn a rókalyukak száma átlagon felüli még napjainkban is. A falubeliek elmondása szerint mindenféle módszerrel próbálkoztak itt a rókák kiirtásával, de eredménytelen volt törekvésük. A rókák nagyszámú előfordulása a terület kevésbé kötött talajviszonyaira utal, mivel a rókák itt ásnak a legkönnyebben maguknak kotorékot (Ik.Dül 2006). — Az adatközlők 40%-a ismeri.

Sárvári gyaloguti lásd **Urasági-föld**

Srég út *Srég ut* — Mezőgazdasági út, amely a Nagy-Genyevölgyi-dűlőhöz megy fel. Az elnevezést a jellegzetes irányáról kapta, térképeken is látszik, hogy tényleg srégen megy. — Az adatközlők 25%-a ismeri csupán.

Stekovics-dűlő *Stekovics-dűllő* — Szántóföld Ikervár külterületén, családnév eredetű az elnevezés. — Az adatközlők 32,5%-a ismeri csupán.

Swarz-kert *Svarc-kert* lásd **Angolkert**

Szabad-földi lásd **Hegedűs-tag**

Szabó Miska lásd **Borjúrét**

Szedresi-dűlő *Szedrezsi* — A Batthyányiak idejében a selyemhernyó tenyésztéséhez telepített szederfák adják ezen terület nevét. A szántó mellett húzódó dűlőút szederfákkal volt szegélyezve (Ik.Dül 2006). — Az adatközlők negyede ismeri.

Szekeres-tag *Szekeres-tag* — Családnév eredetű elnevezés. — Az adatközlők negyede ismeri.

Szent-kút-dűlő *Szent-kut-dűllő* — Kaszáló, rét Ikervár külterületén. Az Ikervári Tsz-major utáni terület, a Zsidahó folytatása. Jobbkéz felől állt egy kút, ami itatóként szolgált az állatoknak. Kezdetben még egy kőből kirakott rész volt, aztán már csak egy vödör volt ott, végül már csak egy kampó, amivel fel lehetett húzni a vizet. — Az adatközlők 37,5%-a ismeri csupán.

Szentjánosi-dűlő *Szent Jánosi* — Szántóföld Ikervár külterületén. Vallásos jellegű az elnevezés, Szent János férfiszentről. — Az adatközlők 27,5%-a ismeri csupán.

Szilbokor-árok *Szibbokor-árok* — Meggyeskovácsi felé, a jelenlegi trágyatároló környékén volt. Ma már nincs meg, ugyanis betemették. — Az adatközlők 32,5%-a ismeri csupán.

Szilfai-dűlő *Szilfa* — Szántóföld Ikervár külterületén. Az elnevezést már kevesen ismerik. — Az adatközlők 20%-a ismeri csupán.

Szilvás-szegi-erdő *Szivás-szegi-erdő* ~ *Szilvás szegi* — Erdő lehetett Ikervár külterületén. — Ma már szinte senki nem emlékszik rá.

1. melléklet. Ikervár helynevei

Szivattyú-ház Szivattyu-ház ~ Átemelő-ház — A Metszet-úton található épület, ahogy megyünk be a Pedagógus-földek felé. — Az adatközlők 42,5%-a ismeri valamelyik elnevezést.

Szőlőmálla-dűlő *Szőlőmálla ~ Szöllőmálla ~ Szőlőmála* lásd **Alsó–Felső-szőlőmálla-dűlő**

Sztalin-földek *Sztálin-földek* — Szántóföld Ikervár külterületén, az elnevezés népi tréfa, humor által létrejött név. — Az adatközlők csupán 27,5%-a ismeri.

Temetői-dűlő *Temetői-dűllő ~ Dögtér* — Itt volt a falu téglával kirakott dögműve. Mivel dögműve volt, temetőként maradt meg a helynévben (Ik.Dül. 2006). — A Dögműv elnevezést az adatközlők 37,5%-a ismeri.

Tevel *Tevel ~ Teveli felső és közép* — Szántóföld Ikervár külterületén, Csénye felé található. Részeit külön is megnevezik a 'felső' vagy a 'közép' szavakkal. Értéktelennek számító földek voltak. — Az adatközlők közel fele ismeri.

Tilos-erdő *Tilos-erdő ~ Tilos* — A Swarz-kert mellett lévő, őserdőszerű rész a Rába és a Csatorna között. Egy szombathelyi zsidó bankár felvásárolta a területet, kivágatta a fákat és eladta bútornak, vagy tűzifának. A területet felparcelláztatta, a bent lévő fákat pedig el kellett tűrnie a felvásárlónak addig, ameddig ki nem vágta őket. A fák közé lehetett burgonyát és kukoricát ültetni. — Az adatközlők közel fele ismeri.

Tizennyolcnaposok-földje *Tizennyolcnaposok-földje ~ Tizennyolcnaposok* — Szántóföld Ikervár külterületén, a Poletár mellett található. Az elnevezés a középkor végéről származik, ugyanis még a Batthyányiak előtt, a földesúr ezeket a földeket évi tizennyolc nap robotért adta örök használatra jobbágyainak (Ik.Dül 2006). — Az adatközlők negyede ismeri.

Tojásos-rét *Tojásos-rét* lásd **Egyházi-rét**

Tölgyfai-dűlő *Tölgyfai ~ Tölgyesi* — Egykori erdő Ikervár külterületén, a Zsidahó felé található. A területen álló magányos tölgyfáról kapta a nevét, ami ma már nem található. Mára csak következtetni lehet arra, hogy ez a terület is egy erdő volt, tehát irtásterület. Az erdő letermelésekor emlékül hagyott tölgyfa évszázadokig emlékeztette az utókort az egykori erdő emlékére (Ik.Dül. 2006). A Madarak és fák napját ezen a területen szokták ünnepelni az ikervári iskolások. — Az adatközlők csupán 32,5%-a ismeri.

Tuskós *Tuskós ~ Alsó nagyerdői* — Szántóföld Ikervár külterületén, a Vízköz és a Nagy-Genyevölgyi-dűlő után található. A helyén egykor lombhullató erdő volt, az erdőt tarvágással megszüntették, majd a fákat óriási munka árán gyökerestől kitermelték. A falubeliek elmondása szerint, egy fának annyi része van a föld felett, mint a föld alatt. A „régiek” szerint óriási pazarlás lett volna a fák gyökereit veszni hagyni a föld alatt (Ik.Dül. 2006). A területen általában kukoricát termesztettek, mert azt szerette a föld. Akik ott

1. melléklet. Ikervár helynevei

dolgoztak, reggel elmentek és csak este mentek haza. Volt egy hatalmas árok is mellette, a gyermekek ott tudtak játszani, míg az öregek kapáltak. — Az adatközlők 52,5%-a ismeri.

Urasági-föld *Urasági-föld ~ Hercegi-föld ~ Sárvári gyaloguti* — Jó minőségű szántóföld Ikervár külterületén. Sótony felé található, a sótonyi Urasági-hegy alatt. Egy grófé volt, akinek pincéje is volt ott. — Az *Urasági-föld* megnevezést az adatközlők 45%-a, a *Hercegi-föld* megnevezést az adatközlők 35%-a, míg a *Sárvári gyalogúti* megnevezést az adatközlők 70%-a ismeri.

Úsztató-dűlő *Usztató-dűllő* — Vizes szántóföld volt, még a lovakat is megúszatták a területen. — Az adatközlők csupán 32,5%-a ismeri.

Vadászi-dűlő *Vadászi-dűllő* — Szántóföld Ikervár külterületén. — Csupán néhány adatközlő ismeri.

Város út *Város ut* lásd **Borjúrét**

Vegeta-sűrű *Vegeta-sűrű* — Egy erdős rész tréfás elnevezése, amelyet a vadászok használnak, az ott lakók ugyanis vegetáriánusok. — Az adatközlők 20%-a ismeri.

Veláncsics-kert *Veláncsics-kert* — Ikervár külterületén lévő terület, családnév eredetű az elnevezés. — Az adatközlők csupán 25%-a ismeri.

Vízház *Vizház* — Elosztóként szolgált az árasztásos öntözéshez. Betonhíd is volt ott, ha az elhagyjuk, onnan kezdődnek a rétek. — Az adatközlők 47,5%-a ismeri.

Vízköz *Vizköz ~ Jóna-lap* — Meggyeskovácsi felé található szántóföld Ikervár külterületén. Érdekes, hogy az elnevezésnek semmi köze a vízhez. Ez a rész olyan terület, amelynek széleit két árok határolja, de ezekben soha nem volt víz. Viszont régebben a csapadékosabb, havasabb telek után, a hóvíz elvezetésére szolgáltak. Ma már a klímaváltozás eredményeképp a kevesebb csapadék miatt megszűnt az árkok jelentősége, egykori hivatásukat csak a köztük lévő szántó neve őrzi (Ik.Dül. 2006). A *Jóna-lap* elnevezés családnév eredetű lehet, a föld egykori tulajdonosára utalhat. — Az adatközlők 55%-a ismeri a *Vízköz* megnevezést, míg a *Jóna-lap* megnevezést csupán az adatközlők 30%-a.

Vízkút feletti *Vizkut fölötti* lásd **Víz-kúti-dűlő**

Víz-kúti-dűlő *Viz-kuti-dűllő ~ Vizkut fölötti* — Szántóföld Ikervár külterületén, a Papkereszt után balra található. Valamikor lehetett ott egy kút, innen az elnevezés. A föld jelenleg egy osztrák származású gazdáé. — Csupán az adatközlők 30%-a ismeri.

Völgyesi-dűlő *Völgyesi ~ Vőgyesi ~ Vőgyes* — Egykor tölgyfákkal teli terület volt, de mára a fákat kiirtották. A hely a völgyszerű képe miatt kapta a nevét (Ik.Dül 2006). — Csupán az adatközlők 27,5%-a ismeri.

1. melléklet. Ikervár helynevei

Zsidahó *Zsidahó* — A *Zsidahó* története rendkívül izgalmas, ugyanis egy legelőről van szó, amely egykor Batthyány-birtok volt. Gróf Batthyány József 1809-ben azzal a feltétellel adományozta a falunak, hogy neve napján, március 19-én minden évben koccintsanak a helyszínen, emlékezve az ő jótéteményeire. Részletek gróf Batthyány József 1809-es adományozó leveléből: „*minden esztendőben március 19.-i az az Szent József napján ezen a jó léteményemről hálaadó szível megemlékezvén s megirt düllő színén egészségemért egyet inni és gyermekeiknek örömmel eszekben kutatni, hogy azon nap hozzám Uraikhoz mutatott igaz vonzásokért ezen düllővel kegyesen megjutalmaztattak... mely kötelességeket ha a nevezett jobbágyságaim Elöljárói csak egy Esztendőben is elmulasztották azon esetre eltökéllett akaratom, hogy a megirtt düllő az Ikervári Templomra szálljon.*” (KOMÁROMI 1996: 51) Az Ikervári Batthyány Lajos Művelődési Ház és Könyvtár 16 évvel ezelőtt (2007-ben) egy pályázat során „ébresztette fel” az évszázados hagyományt, melyet azóta is tartunk. A több hektáros, ősfás, cserjés Natura 2000 területről még azt kell tudni, hogy nagyon szép volt, tele vadkörtefákkal, melyek termését licitre meg lehetett venni. Egykor nagyobb volt, de a Rába-meder rendezésekor kisebb lett az elcsatolt résszel. Egy időben homokbánya is üzemelt a *Zsidahó*-ban, a faluban épülő házak az 1980-as években az onnét kitermelt homokból épültek. Valamint itt található a Rába Magaspart elnevezésű szakasza is. További érdekesség, hogy meg volt szabva, ki hány tehenet vihetett ki a rétre. Gyakran ki kellett menni tüskét vágni, hogy az a tehenek száját ne sértse fel. — Az adatközlők 92,5%-a ismeri.

6. **A lakott területek nevei:** A kisebb-nagyobb emberi közösségeknek állandó jelleggel vagy időszakosan megtelepedés, lakhatás céljára használt térségei; tanyák és majorok; a belterületnek a legkülönbözőbb méretű, alakú, funkciójú, rendeltetésű térségei, falurészei, zöldterületei, temetői stb.; utak, utcák, terek, sétányok stb.

Ady Endre utca ~ *Adi Endre utca* ~ *Adi utca* — Utca Ikervár belterületén. 1946 után egy ideig a mai Szent István utca viselte ezt a hivatalos nevet, ma azonban egy másik utcára utal. — Minden adatközlő által ismert.

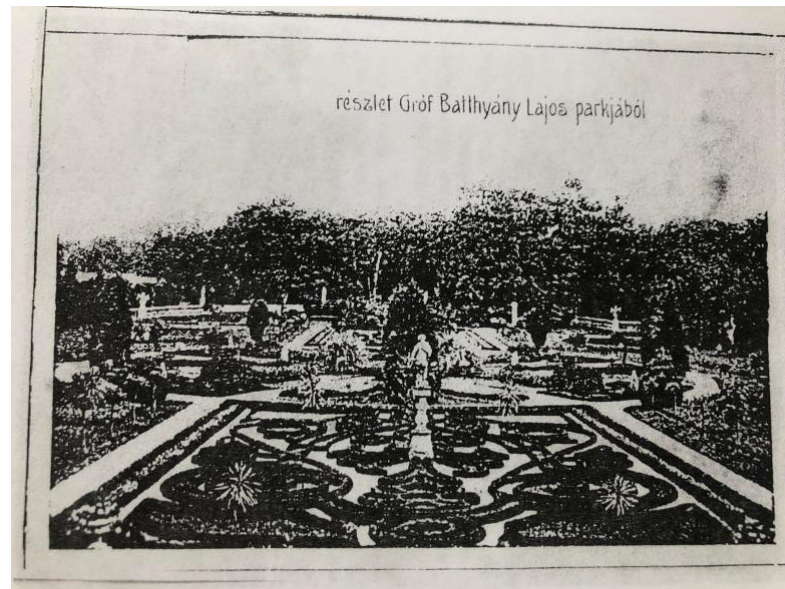
Ángluskert lásd **Angolkert**

Angolkert *Angolkert* ~ *Angolpark* ~ *Kert* ~ *Ánglus* ~ *Ángluskert* ~ *Swarz-kert* ~ *Kertész-kert* — Angol kert, a szó szoros értelmében nem volt Ikerváron, de a köznyelvben a kastélykertet hívták így a tervezettség és telepített növényzete végett. Gyönyörű kert lehetett régen. Voltak benne szobrok, medence és szökőkút, de már csak a maradványok látszanak. 1836-ban Fényes Elek a következőket írta: „Ékesíti ezen várost a 'földes aszszonyság' 2 gyönyörű kastélya,

1. melléklet. Ikervár helynevei

számos kivált Olasz országból, Rómából hozott művészi darabokkal; és a ' ritka szépségű angol kert. Nevezetes itten a ' nagy ananas ház, melyben több külföldi növényeken kívül 1000 darab ananas fa, 's egy szeggeletben olly szőlőtőke virágzik, 's mind anyiszor érett gyümölcsöt hoz. "

(<http://www.vasiszemle.hu/2017/01/bajzik.htm>) Az uradalomnak valóban volt egy nevezetes kertészete, ahol több ezer, részben egzótának számító növénykülönlegesség mellett üvegházakban – többek között – citrom-, narancs-, sőt ananászfákat is neveltek (TILCSIK 1996: 59). Gróf Batthyány Lajos kivégzése után a területet egy Swarz nevű gróf vette meg, így az emberek Swarz-kert-ként emlegették. Majd a teljes Swarz családot koncentrációs táborba hurcolták, és a terület a kommunizmus alatt fóliasátras kertészetnek adott otthont. Így *Kertész-kert* lett a neve (Ik.Dül. 2006). — Az *Angolkert* megnevezést az adatközlők 55%-a, míg a *Swarz-kert* megnevezést az adatközlők 32,5%-a ismeri.

Az ikervári kastély angolparkjának részlete

Angolpark lásd **Angolkert**

Antónia-major *Antónia-major ~ Antónia* — Major Ikervár külterületén. Gróf Batthyány Lajos építtette, és az ő feleségéről, Zichy Antónia úrnőről lett elnevezve. Péterfa után jobbra kanyarodva található. Azok laktak ott, akik az uradalomban dolgoztak. Disznó hizlalda, majd pulykatelep is volt a területen. Egy svájci tejtermelő tehenészetet is szeretett volna létrehozni, ám a magyar szürkék kevés tejet adtak, ezért igásként használták őket. A hímeket kasztrálták, ezáltal szelíddé váltak és fogatot húztak velük. A terület manapság már az enyészeté lett, sajnos nagymértékű hulladéklerakás, szemetelés jellemzi. — Az adatközlők 80%-a ismeri.

Bákányos utca lásd **Hársfa utca**

1. melléklet. Ikervár helynevei

Bákányosi-árok — Egykori árok Ikervár belterületén, a Kinizsi Pál utca és a József Attila utcai buszmegálló magasságában lehetett valahol. — Az adatközlők 55%-a ismeri.

Béke utca *Béke utca* lásd **Gróf Batthyány Lajos utca**

Berek-major *Berek-major ~ Sütőkonyha* — Major Ikervár külterületén. Az Antónia-major mellett található. Hasonlóan Péterfához, itt is egy hosszú épület volt, kb. 12 lakással. Ez az épület nagy konyhákkal rendelkezett. *Sütőkonyhá*-nak is nevezték, ugyanis volt egy kemence, amiben kenyeret sütöttek. — A *Berek-major* elnevezést az adatközlők 85%-a, míg a *Sütőkonyha* elnevezést csupán az adatközlők 30%-a ismeri.

Cigányszer *Cigányszër ~ Szent István utca* — Egy 1865-ben készült falutérképen létezett már a *Cigányszer*, bár déli oldalán csak két ház állt. Ma a hivatalos elnevezése *Szent István utca*. (A *Vas megye földrajzi nevei* című kötetben a mai Gróf Batthyány Lajos utcával azonosították, ám ez téves gyűjtés lehet.) A *Cigányszer* megnevezést roma lakóiról kaphatta, bár érdekes, hogy már a régi öregek se igen emlékeznek rá, miért is *Cigányszer* az utca neve, hiszen a falu cigány lakói (a teknővájó Bogdánék) a Rába parton laktak, a muzsikus Bakosék meg a Malomszegben (SZABÓ 2004: 30). — Az adatközlők 60%-a ismeri.

Dózsa György utca *Dózsa utca ~ Munkás utca* — Utca Ikervár belterületén. A *Dózsa György utca* a hivatalos név, de a mai napig szinte mindenki *Munkás utca*-ként emlegeti. Ez az elnevezés arra utal, hogy itt nem a földterülettel rendelkező gazdák, hanem a kétkezi munkás cselédemberek laktak. Vekerle Gyula miniszter támogatásával Batthyány gróf vette és építtette a házakat, ezzel támogatva az ipari munkásokat. Ezek a házak nagyságra és külalakra is ugyanolyanok voltak: sűrű, pici, 1-2 ablakos parasztházak jellemezték az utcaképet. — Szinte minden adatközlő ismeri.

Fehér-major lásd **Gyula-major**

Fehérház lásd **Gyula-major**

Feri Oszkár utca lásd **Rákóczi Ferenc utca**

Földgödör *Földgödör* — A temetővel szembeni széles terület, ahol a Faipari KTSZ. volt, illetve ahová jelenleg időszakosan gyűjtik a lomot. — Az adatközlők 25%-a ismeri csupán.

Fő utca lásd **Kossuth Lajos utca**

Gróf Batthyány Lajos utca *Battyányi Lajos utca ~ Béke utca ~ Temető utca ~ Temetőszer ~ Templomszer ~ Fölsőszer* — Utca Ikervár belterületén. Az 1843-as esztendőben a barokk várkastély környezetének szépítésébe kezdtek, ezért az északi parkot megnövelték úgy, hogy az itt álló zsellér házakat a Rózsa utcába telepítették át. Az öt ház helyén hárs és juharfákból széles fasort ültettek, amely majd fel tudta fogni az erős északi szeleket. Így vált egyházsorúvá a templomszer (MOLNÁR–TÓTH 2005: 25). Egy 1865-ben készült falutérképen a

1. melléklet. Ikervár helynevei

templomtól a temető sarkáig létezett az utca. A mai *Batthyány Lajos utca* a II. világháború előtt is ezt a nevet viselte, 1946-tól a rendszerváltásig azonban *Béke utca* volt a neve. Érdekesség, hogy a házak előtt végig tó volt, oda hajtották ki a kacsákat és a libákat, akik a nap végén egytől egyig mind hazataláltak. Népi elnevezése a templomtól a kocsmáig *Templomszer*, a temető melletti rész *Temetőszer*, *Temető utca* vagy *Fölsőszer* neveket viselte. — A *Gróf Batthyány Lajos utca* minden adatközlő által ismert. A *Béke utca* és a *Templomszer* elnevezéseket az adatközlők 77,5%-a, míg a *Temetőszer* elnevezést az adatközlők 75%-a ismeri.

Gyakorlókert *Gyakorlókert* — Az egykori kert a templom mögött volt. Gyakorlati foglalkozásokat tartottak ott, télen hímzést, kötést és horgolást lehetett tanulni. Nyári szünetre ki volt adva a tanulóknak, akik kijártak gyomlálni, kapálni, öntözni. Amikor épült az óvoda épülete, az óvoda konyháján használták fel a kertben termett zöldségeket. — Az adatközlők 57,5%-a ismeri.

Gyula-major *Gyula ~ Gyulaháza ~ Fehér-major ~ Fehérház* — A major az 1860 utáni időszakban jött létre, a Batthyányiak uradalma volt. Valószínűleg Batthyány Gyulára emlékeztet az elnevezés, de nevezték *Fehér-major*-nak vagy *Fehérház*-nak is, mivel az épület fehérre volt meszelve. — A *Gyula-major* és/vagy *Gyulaháza* megnevezést az adatközlők 87,5%-a, míg a *Fehér-major* és/vagy *Fehérház* megnevezést az adatközlők 62,5%-a ismeri.

Gyulaháza lásd **Gyula-major**

Hányás út *Hányás ut* lásd **Sótonyi út**

Hársfa utca *Hársfa utca ~ Hársfa ~ Ujj utca ~ Bákányos utca* — A legutóbb kiépült utca Ikervár belterületén, ezért is nevezik sokan *Új utcá*-nak a mai napig. A *Hársfa utca* hivatalos név, de az utca majdnem a *Bákányos utca* nevet kapta, ugyanis közel van a Bákányos-dűlőhöz. — A *Hársfa utca* megnevezés minden adatközlő által ismert.

Hosszúszer *Hosszuszer* lásd **Kossuth Lajos utca**

Ifjúság utca *Ifjuság utca ~ Pelenka utca* — Utca Ikervár belterületén. Egy 1971-ben készült térképen még nem létezik, az 1980-as években alakult. Fiatalok költöztek oda, innen a *Pelenka utca* népi elnevezés. — Az *Ifjúság utca* minden adatközlő által ismert. A *Pelenka utca* elnevezést az adatközlők közel fele ismeri.

Ikervári major *Téesz-major ~ Major* — Meggyeskovácsi felé, a falu végén lévő major. Ma magántulajdonban áll. — Az adatközlők 95%-a ismeri.

Ilona-major *Ilonka-major ~ Ilonka Úr-major* — Urasági major volt. Batthyány Ilona nevét őrzi, de nevezik *Úr-major*-nak is. A Bangoson fölül, az árkon túl található. — Az *Ilonka-major* elnevezést az adatközlők 62,5%-a, míg az *Úr-major* elnevezést az adatközlők 47,5%-a ismeri.

1. melléklet. Ikervár helynevei

József Attila utca *József Attila utca ~ Posta utca* — Utca Ikervár belterületén. Korábban *Ujj utcá*-nak nevezték az utcának a kereszteződésétől felfelé lévő részét, illetve a keleti oldalon lévő házakat. Kicsi, egyforma munkásházak voltak ezek. 1946 óta a *József Attila utca* a hivatalos név. *Posta uccá*-nak is hívják, mivel ezen az utcán keresztül vitték a postát a szomszédos városba, Sárvára. — A *József Attila utca* minden adatközlő által ismert, míg a *Posta utca* megnevezést az adatközlők 67,5%-a ismeri.

Kálvária ~ Kálváriára menő út lásd **Rába utca**

Kastélyszer *Kastélyszer* — Ikervár a sárvári uradalom részeként a Kanizsaiak, a Nádasdyak, majd a Draskovicsok tulajdonát képezte. A mai kastély elődjének számító nemesi rezidenciát minden bizonnyal a XVI. század közepén emelték, majd az épületet a XVII. században megerősítették, hogy ellen tudjon állni a török seregek támadásainak.¹ Ezt bizonyítja egy 1639-ben készült összeírás, amelyben a „*Palánkon belül a kastélyszere*n” megjegyzés alapján megállapítható, hogy ekkor már létezett egy erődített kastély a településen (<http://www.vasiszemle.hu/2017/01/bajzik.htm>). — Az adatközlők háromnegyede ismeri.

Keresztszer *Körös-szër ~ Keresszer* — A jelenlegi Kossuth Lajos utca középső részének elnevezése, ugyanis az utca azon szakaszán több kereszt is található. Több adatközlő más-más helyet értett *Keresztszer* alatt. Többen úgy gondolták, hogy a kereszt miatt a templomhoz, vagy a temetőhöz, esetleg egy konkrét útszéli keresztnek lehet köze az elnevezésnek. — Az adatközlők 55%-a ismeri.

Kinizsi Pál utca *Kinizsi utca* — Utca Ikervár belterületén. Egy 1971-ben készült térképen még csak házhelyek láthatók a helyén. — Az adatközlők 95%-a ismeri.

Kompkert *Konkert* lásd **Rába utca**

Kompjárás-rét *Komjárás* lásd **Rába utca**

Kossuth Lajos utca *Kosut Lajos utca ~ Fő utca ~ Körös-szër ~ Hosszuszer* — Utca Ikervár belterületén. Egy 1865-ben készült falutérképen csak az utca nyugati oldalán voltak házak, a keleti oldalán a Batthyány-kastély épülete, illetve kerítése állt. A *Kossuth Lajos utca* hivatalos név. Az utca középső részét *Keresztszer*-nek, míg egy másik részét *Hosszuszer*-nek nevezték. — A Kossuth Lajos utca minden adatközlő által ismert. Az adatközlők 92,5%-a említi *Fő utca* néven. A *Hosszuszer* megnevezést az adatközlők 52,5%-a ismeri.

Major lásd **Ikervári major**

Meggyeskovácsi út *Kovácsi út ~ Rábakovácsi út ~ Rábakovácsiba vezető út* — Meggyeskovácsi felé vezető út Ikervár külterületén. Korábban Meggyeskovácsi két különálló falu volt: Rábakovácsi és Balozsamegyes, innen ered a *Rábakovácsi út* elnevezés. — Az adatközlők 92,5%-a ismeri.

1. melléklet. Ikervár helynevei

Miseút *Miseut ~ Zarándokut* — A jelenlegi József Attila utcában található egy kereszt, és itt kettéágazik az út. A keleti oldalon lévő utat nevezték *Miseút*-nak vagy *Zarándokút*-nak. Valószínűleg azért, mert a körmenet eddig szokott kimenni. — A *Miseút* elnevezést az adatközlők fele, míg a *Zarándokút* elnevezést az adatközlők 35%-a ismeri csupán.

Nyúlszer *Nyulszër* — A mai Petőfi Sándor utcában a Komáromi háztól a Pénzes házig terjedő rész. Egyesek szerint a környéken nagyon elszaporodtak a nyulak. Bár a régi időkben a parasztság nem sokra becsülte a nyúlhúst, az I. világháború okozta szegénység miatt elkezdtek étkezésre tenyészteni őket. Mások úgy vélik, hogy a 'nyúl' szó a terület méretére utal, ugyanis ez egy picike terület volt. — Az adatközlők 65%-a ismeri.

Új utca *Ujj utca* — Mindig a legújabb utcát nevezték *Új utcá*-nak, a legutóbbi a Hársfa utca. Lásd **Hársfa utca** és **József Attila utca** és **Rába utca**

Ürge-major *Ürge* — Antónia-major után található major Ikervár külterületén. Az elnevezés onnan ered, hogy a területen rengeteg volt a kártevő ürge az 1940–1950-es években. — Az adatközlők közel fele ismeri.

Palántáskert *Palántáskert* — A templom mögötti terület, ami valamikor temető volt. A területet már 1860-ban is *Palántáskert*-nek hívták. — Az adatközlők 42,5%-a ismeri.

Péterfa *Pétërfa ~ Péterfa-pusztá* — Major Ikervár külterületén, a Batthyányiak volt uradalma. 1779 táján vette meg a birtokot Batthyány Miksa, aki burgenlandi németekkel telepítette be a majort, mert nem volt elég munkaerő Ikerváron. A kastély ma is megvan, laknak is benne. Istállók és egy hosszú cselédsor is található itt. Sok család lakott itt, ám amikor több pénzük lett, bementek Sárvárra a kertvárosba lakni. Péterfán volt a cukorgyár, emellett selyemhernyó tenyésztéssel is foglalkoztak, ezért nagyon sok szederfa volt a területen. — Minden adatközlő által ismert.

Petőfi Sándor utca *Petőfi Sándor utca ~ Rózsa utca ~ Szent István utca ~ Nyúlszër* — Utca Ikervár belterületén. Egy 1865-ben készült falutérképen az utcának csak a keleti oldalán vannak jelölve házak, a nyugati oldalán pedig csak hét ház állt. A *Nyúlszer*-en egyetlen ház sincs még ekkor. Ahol nem voltak házak, ott kacsá- és libaúsztató volt. A *Rózsa utca* elnevezés onnan származik, hogy az utcában nagyon sok volt a rózsza. Az utca 1946 előtt a *Szent István utca* hivatalos nevet viselte, azóta pedig a *Petőfi Sándor utca* a hivatalos név. A *Szent István utca* ma már egy másik utca hivatalos neve. — A *Petőfi Sándor utca* az adatközlők 97,5%-a által ismert. A *Rózsa utca* névre az adatközlők 65%-a emlékszik.

Posta utca lásd **József Attila utca**

Postaút lásd **Sárvári út**

1. melléklet. Ikervár helynevei

Rába utca *Rába utca ~ Ujj utca ~ Rábaszer ~ Kálvária ~ Kálváriára menő út ~ Konkert ~ Komjárási-rét* — Utca Ikervár belterületén. Egy 1971-ben készült térképen már látható a *Rába utca*, melynek a templom melletti szakaszát *Konkert*-nek vagy *Komjárási-rét*-nek nevezték, mivel itt volt valaha a rábai kompátkelő. Korábban egyébként a *Rába utca* területét *Kálváriá*-nak, vagy *Kálváriára menő út*-nak hívták, mely a temető (első katonai felmérés jelzi) irányába vezetett. — A *Rába utca* minden adatközlő számára ismert. A *Rábaszer* megnevezést az adatközlők 62,5%-a ismeri. A *Kálvária* megnevezést csupán az adatközlők 35%-a, míg a *Kompkert* megnevezést az adatközlők 32,5% ismeri.

Rábaszer *Rábaszër* lásd **Rába utca**

Rákóczi Ferenc utca *Rákóci utca ~ Tobán ~ Tabán ~ Feri Oszkár utca* — Utca Ikervár belterületén. Egy 1865-ben készült falutérképen az utca helyén mindkét oldalon állnak házak. A *Rákóczi Ferenc utca* hivatalos név. Egy rövid ideig, 1944-ben *Feri Oszkár utca* volt a neve. A *Tobán* név népi elnevezés, melynek eredetéről megoszlik az adatközlők véleménye. Egyesek úgy vélik, egy *Tobán* vezetéknévű uradalmi ember lakott abban az utcában, innen az elnevezés. Mások szerint az utcát szőlősgazdák lakták, akik otthon árusították boraikat, valószínű az elnevezés a 'tabán' szóból ered. A harmadik és egyben leggyakoribb magyarázat szerint az utcát valamikor tabakosok, azaz bőrkészítők lakhatták, de erre már senki nem emlékszik. Egy helytörténeti kalauz, a *Kapolcsi útilapok* szintén tesz említést *Tabán* helynévről, és ebben azt írják, hogy az elnevezés a török *débágháne/tabakhane* szóból származhat, jelentése pedig tímártelep. A *tabán* szó a 16-17. században változott a magyar nyelvben előbb *tabahonra*, majd rövidült-magyarosodott *tabánra*. KISS LAJOS a *Földrajzi nevek etimológiai szótárá*-ban azt írja, hogy a *Tabán* név a török hódoltság idején itt levő tímárnegyedre emlékeztet; vö. *tabhana ~ tabakhána ~ tabakána* 'cserzőműhely, tímárműhely'. — A *Rákóczi Ferenc utca* az adatközlők 97,5%-a által ismert. A *Tabán/Tobán* elnevezést az adatközlők 67,5%-a ismeri, míg a *Feri Oszkár utca* elnevezésre csupán az adatközlők 25%-a emlékszik.

Rígó-köz *Rigó-köz* — Csúfnév eredetű elnevezés. — Csak az ott élő néhány ember használja ezt a toponimát.

Rózsa utca *Roúzsá utca* lásd **Petőfi Sándor utca**

Sárvári út *Sárvári ut ~ Postaut ~ József Attila utca* — Sárvár felé vezető út Ikervár belterületén, a jelenlegi *József Attila utca*. Csonka Béla bácsi volt a postás. Volt egy lova, és mindig ezen az úton hordta be a postát Sárvárra, innen ered a *Postaut* elnevezés. — A *Sárvári út* és/vagy *Postaut* elnevezés az adatközlők 97,5%-a által ismert.

Sótonyi út *Sótonyi ut ~ Hányás ut* — Sótony felé vezető út. Az út mentén régen végig szederfák álltak, illetve az úton 5-6 híd is volt, ezek nagy részét mára már felszámolták. Ami a

1. melléklet. Ikervár helynevei

Hányás út elnevezést illeti, ennek háromféle magyarázata is van. 1. A sótonyi hegyen sokszor beboroztak az emberek, ami megtette a hatását... 2. Áradás idején lapáttal hányták fel a földet. 3. Télen, hólapáttal hányták el a férfiak a havat, hogy ki tudjanak menni a hegyre borért. — A *Sótonyi út* az adatközlők 95%-a által ismert, míg a *Hányás út* megnevezést az adatközlők 67,5%-a ismeri.

Sütőkonyha lásd **Berek-major**

Szent István utca *Szent István utca ~ Cigányszër ~ Árpád utca ~ Adi Endre utca* — Utca Ikervár belterületén. 1946 előtt a mai Petőfi Sándor utca viselte ezt a nevet, ma azonban egy másik utcára utal ez a hivatalos név. A mai *Szent István utca* a háború előtt az *Árpád utca*, majd 1946 után egy ideig az *Ady Endre utca* hivatalos neveket viselte. — A *Szent István utca* az adatközlők 87,5%-a által ismert.

Szombathelyi út *Szombathelyi ut ~ Vigidárius ut* — Szombathely felé vezető út. Nevezik *Vigidárius út*-nak is. — A *Szombathelyi út* elnevezést az adatközlők 95%-a, míg a *Vigidárius út* elnevezést az adatközlők 30%-a ismeri csupán.

Szúnyog-major *Szonyog-major* — Meggyeskovácsi felé található major. Régen cselédek laktak ott, most istállók és állatok találhatóak. — Az adatközlők 55%-a ismeri.

Temetőszer *Temetőszër ~ Temető utca ~ Fölsőszer* lásd **Batthyány Lajos utca**

Templomszer *Templomszër* lásd **Batthyány Lajos utca**

Tsz-major *Téesz-major* lásd **Ikervári major**

Tobán ~ *Tabán* lásd **Rákóczi Ferenc utca**

Úr-major lásd **Ilona-major**

Vigidárius út *Vigidárius ut* lásd **Szombathelyi út**

Virág utca *Virág utca* — Utca Ikervár belterületén. Egy 1971-ben készült térképen még nem létezett. — Minden adatközlő által ismert.

Völgyes út *Vőgyes ut* — A mai Dózsa György utca egyik része, ami kimegy a Zsidahó felé. Egy kis hullám volt a domborzatban, innen az elnevezés. — Csupán az adatközlők 25%-a ismeri.

Zarándokút *Zarándokut* lásd **Miseút**

7. **Az építménynevek:** *A középületek, állomások, gyárok, üzemek; a lakóházak; a kisebb építmények, keresztek, őrtornyok, köztéri szobrok; szolgáltató létesítmények; malmok, állattelepek, istállók; vízi átkelőhelyek, hidak.*

Áfész bolt lásd **Deli bolt**

Áfész Kis Vendéglő *Kis Vendéglő* lásd **Varsa Vendéglő**

Ajándék & Divat *Jutka Butik* — Divatcikkeket és ajándékot kínáló butik Ikervár belterületén, a Gróf Batthyány Lajos utcában. Tulajdonosa után mindenki csak *Jutka Butik*-nak nevezi. — Minden adatközlő által ismert.

Berki néni boltja *Berki néni üzlete ~ Gyümölcsbolt ~ Gyümölcsös ~ Gyümi bolt* — A jelenlegi iskola melletti egykori kisbolt, írószereket lehetett ott vásárolni. Tulajdonosáról nevezték el. A helyiség ketté volt osztva, asztalosműhely és biciklijavító műhely is működött a helyén, illetve valamikor ott volt a Takarékszövetkezet is. Legutóbb zöldség-gyümölcs boltként funkcionált az üzlet, oda gyakran kijártak az iskolai szünetekben a diákok. Mára már ez is megszűnt, és családi ház lett az egykori boltból. — A *Berki néni boltja* megnevezésre az adatközlők 40%-a emlékszik, míg *Zöldség-gyümölcs bolt*-ként az adatközlők 82,5%-a ismeri.

Bravúr ABC *Bravur ábécé ~ Csabi bolt* — Magántulajdonú kisbolt Ikervár belterületén, a Felvalósban. A helyén egykor lakóház volt. Tulajdonosa után mindenki csak *Csabi bolt*-nak nevezi. — Minden adatközlő által ismert.

Batthyány Ákos szobra *Battyányi Ákoska szobra* — Egykor szobor lehetett a Rábafolyó partján. A Cifra hídon átkelve, az úttól balra pár lépésre volt egy szintén Bécsben készült, öntött szobor. A „*halhatatlanság nemtő*” néven volt ismert. Ahogy a többi ikervári szobrot, ezt is rejtély övezi. Ugyanis a Batthyányokról a környéken mint „*kutyaharangozó Ikerváriak*”-ról tettek említést. Batthyány Miksa gróf ugyanis a legendák szerint jobban szerette a kutyáját, mint a jobbágyságot. Amikor kedves ebe elpusztult, kiharangoztatta, mint az embereket volt szokás. Innen a „*kutyaharangozó*” megnevezés. Állítólag díszes síremléket is állíttatott a kimúlt állatnak. A síremléken található klasszicista szobor egy római ifjút ábrázolt, aki egy magas, borostyánnal övezett urnára borul. A homokkő szobrot a művészettörténészek Josef Klieber munkájának vélték, aki Bécsben több magyar főúrnak is dolgozott (MOLNÁR–TÓTH 2005: 29). Később egy ikervári kántor úgy mesélte, hogy a szobor alá valójában a halvaszületett gyermekét, Ákoskát temettette el Batthyány Lajos gróf úr, tehát nem Batthyány Miksa kedvenc vadászkutyájának állított síremlékről van szó. — Ezt a szobrot az adatközlők 30%-a ismeri csupán.

A Halhatatlanság nemtője

Batthyány Ákoska síremléke a Rába partján (Josef Klieber 1846.)

Batthyány-emplékház *Battyányi-emplékház* — Egy saroképület Ikervár belterületén. A felső emeleten még ma is megvannak a vendégszobák. — Minden adatközlő által ismert.

Batthyány Lajos Művelődési Ház és Könyvtár *Művelődési Ház ~ Művház ~ Kulturház ~ Kultur* — Ikerváron az 1970-es években kezdődött igazán a közösségi kultúra kialakítása. A művelődési házban kisebb termek vannak kialakítva kisebb közösségek számára. — Minden adatközlő által ismert.

Batthyány Lajos szobra *Battyányi-szobor* — Szobor Ikervár belterületén, a Gróf Batthyány Lajos utca és a Kossuth Lajos utca találkozásánál található. Ez Magyarország első, teljesalakos, Batthyány Lajost ábrázoló köztéri szobra. 1913-ban jött létre nehézségek árán, ugyanis a belügyminiszter nem volt hajlandó hozzájárulni ahhoz, hogy közadakozásból épüljön fel a szobor, ami kezdetben csak egy emlékoszlop lett volna. Horváth György kezdeményezésére létrejött egy szoborbizottság, és a kor kiemelkedő szobrászát, Bory Jenőt bízták meg a szobor elkészítésével. Végül a sárváriak kiszálltak a szobor finanszírozásából, így teljes egészében Ikervár lakossága állította közadakozásból. A szobor avatásán jeles személyek vettek részt, többek között a Zichy család tagjai és Károlyi Mihály. A szobor helyét Batthyány Lajos unokája biztosította oly módon, hogy a saját birtoka sarkából adományozott helyet, mivel

1. melléklet. Ikervár helynevei

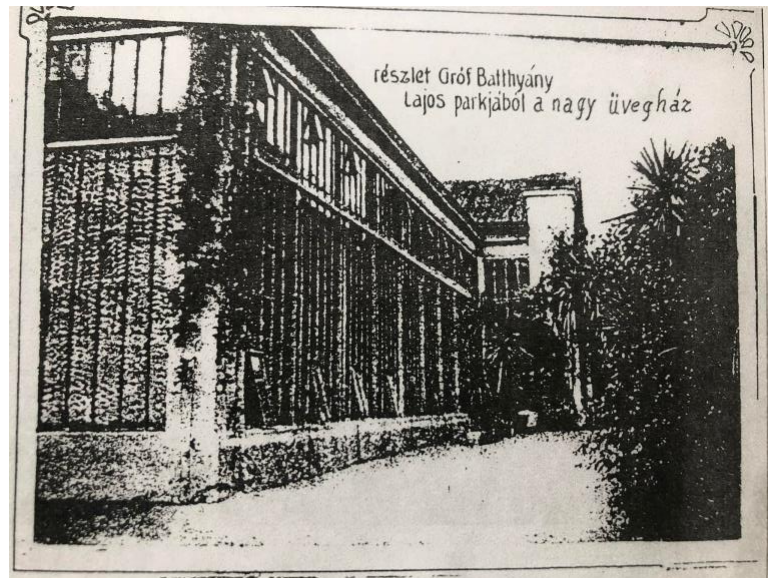
a szobor közterületen nem állhatott. A szobor 1923-ban érte el a mai állapotát, ekkor ugyanis az országos ipartestület egy nagy szalagos bronzkoszorúval tisztelte meg Batthyány emlékét. — A szobor minden adatközlő által ismert.

Batthyány-kastély *Kastély* — Az ikervári uradalmat 1785-ben a Draskovich családtól örökölte Viczay Mihály gróf, majd 1789-től birtokolja a Batthyány-család grófi ága. Igazából 1795-ben kerül teljes egészében a Batthyányak kezébe az ikervári birtok, hiszen ekkor váltja meg Viczay Anna Máriától az uradalomban lévő részét Batthyány Maximilián (<http://www.vasiszemle.hu/2017/01/bajzik.htm>). 1846–47-ben Ybl Miklós és Pollack Ágoston ráépítéssel olasz reneszánsz stílusúra alakította át a régi, klasszicista Batthyány-kastélyt. Rados Jenő a következőket írta ezzel kapcsolatban: „*Van benne 37 szoba és egy tágas csarnok, melyek minden kényelemmel vannak berendezve. A csarnokot Batthyány Lajos és neje, Zichy Antónia olajfestésű arcképe díszíti, a szobákat reneszánsz ízlésű bútorok foglalják el. A falakon a család előkelőbb tagjainak olajfestésű arcképei láthatók. A ház kincsestárában értékes gyűrűk vannak I. Mátyás király korából. Ott van egy régi ezüsttál és serleg, melyeket a család tagjai megkeresztelésnél szoktak használni. A házi könyvtár 6000 kötetet számlál. A park 280 kh, s a Rába által kettéosztott részeket, a belső és külső parkot, híd köti össze. A belső parkban van a kastély és az üvegházak. A külső parkban, melynek öt holdnyi halastava is van, dómvad, vadpulykák és fácánok tenyésznek.*” (<http://www.vasiszemle.hu/2017/01/bajzik.htm>) A belső, arborétum jellegű ún. angolparknak ékes díszé volt a kastéllyal szemben az a zöld növényekből kifejlesztett labirintus, amelyet Zichy Antónia paplanmintája alapján építettek a kertészek (SZABÓ 2004: 9–10). 1876-ban Batthyány Elemér gróf építteti a nagy üvegházat. Tigrisekre vadászott Indiában, haza is hozott belőlük élő példányokat. Emlékezetes lett az Angolparkban rendezett tigrisvadászata (KOSZORÚS–HORVÁTH 1996: 62). — A kastély minden adatközlő által ismert.

1. melléklet. Ikervár helynevei

Az ikervári Batthyány-kastély (Apolló Irodalmi Nyomda Rt.)

Részlet Gróf Batthyány Lajos parkjából 1877.

A nagy üvegház

Bikaistálló *Bikaistáló* — A jelenlegi Orvosi Rendelő helyén volt. A parasztok ott tartották a bikáikat, és a teheneket oda lehetett vinni pároztatni. A területet a Tsz átvette, lett egy iroda és egy takarmánydaráló is. A daráló épülete a mai napig megvan. A legtöbb adatközlő már nem emlékszik a bikaistálló épületére, csak azt tudják, hogy valamikor voltak a területen bikák. — Az adatközlők 70%-a ismeri a megnevezést.

Coop bolt *Kóp bolt ~ Kópos bolt* lásd **Deli bolt**

Csabi bolt lásd **Bravúr ABC**

1. melléklet. Ikervár helynevei

Csatorna-híd *Csatorna-híd ~ Villanyhid* — Híd Ikervár külterületén, a Csatorna fölött. — Szinte minden adatközlő által ismert.

Czifra híd *Cifra híd* — Híd Ikervár külterületén. A mostani hídtól délre esett, ott ma a Rábában nagy cölöpök vannak. Ezeken a cölöpökön vezetett át a *Czifra híd* egy része. A híd felső részét nyírfából készítették, melynek fekete-fehér mintázata volt. Ezen a hídon tudott átkocsizni Zichy Antónia, amikor a gyermeke, Batthyány Ákoska sírját látogatta. — Csupán az adatközlők 37,5%-a emlékszik a hídra.

Az angolpark Cifra hídja 1896-ban

Danka-ház *Danka-ház* — A Danka családnév. Az 1950-es évek elején itt lakott a vízmester, aki a villanytelep vezetője volt. Ebben a házban volt egyedül telefon, innen lehetett telefonálni. 1954-ben volt a Dunán egy nagy árvíz, a Kovács Béla doktorék költöztek ide, és ebben a házban alakították ki az orvosi rendelőt. — Csupán az adatközlők 35%-a ismeri.

Deli bolt *Deli bolt ~ Áfész bolt ~ Nagy ábécé ~ Barkovics bolt ~ Áfész bolt ~ Kóp bolt ~ Kópos bolt* — Magántulajdonú bolt volt a Felvalósban, Deli József volt a tulajdonos, akinek felesége ikervári születésű volt. Később az újabb magántulajdonosa után nevezték *Barkovics bolt*-nak. Illetve hívták *Nagy ABC*-nek, mivel a faluban volt egy kisebb bolt is, az volt a *Kis ABC*. Miután állami tulajdon lett, nevezték *Áfész bolt*-nak is (Áfész=Általános Fogyasztási és Értékesítési Szövetkezet). Jelenleg a bolt a Coop élelmiszerlánc tulajdona. — A *Coop bolt* minden adatközlő által ismert. A *Deli bolt* megnevezésre az adatközlők 57,5%-a emlékszik.

Diósi Temető *Diósi Temető* — Batthyány József által 1810 körül adományozott egykori temető, a péterfai lakosok temetkeztek ide. (Koszorús Ödön: Péterfa az ikervári plébánia filiáléja volt, de kápolnája nem lévén az ott élők az ikervári templomba jártak misére és ide, a

1. melléklet. Ikervár helynevei

templom mellé temetkeztek.) A Ikervár északi részén, a Sárvár felé vezető út végén volt. A péterfaiaknak Batthyány József nem csak temetőt adományozott, hanem egy kis harangocskát is elhelyezett a major épületén. Ezt a harangot a sárvári állami gazdaság igazgatója levetette, vagy azért, mert balesetveszélyesnek tartotta, vagy azért, mert lebontottak épületeket, és ennek a harangnak nem volt helye. Fodor Károlyné elkérte ezt a harangot, és Koszorús Ödönnek adta halála előtt. Amikor megépült a jelenlegi temető ravatalozója, akkor a harangtoronyban ez a harangocska lett elhelyezve. Így ahányszor megszólal, Batthyány Józsefre emlékezhetnek az ikerváriak mind a mai napig. Egyébként Kaposvár környékén élt egy harangöntő mester, és az ő stílusjegyeit mutatja ez a harangocska. — A temetőre az adatközlők 25%-a emlékszik csupán.

Ezredfordulás kereszt lásd **Millenniumi emlékkereszt**

Fábrica Fábrica — Gróf Batthyány Lajos 1836–39-ben cukorgyárat létesített Péterfán, ezt a gyárat nevezték *Fábriká*-nak. A gyár nem „rafinált cukrot” (nem finomított, azaz nyers cukrot) állított elő (KOSZORÚS–HORVÁTH 1996: 61). A gyár 1848-ig működött, és évente 15-25000 mázsa cukorrépat dolgozott fel (<https://ikervar.hu/ikervar/>). — A *Fábrica* megnevezést az adatközlők 45%-a ismeri, de azt szinte mindenki tudja, hogy egykor működött cukorgyár Péterfán.

Fakereszt Fakereszt — Fából készült kereszt Ikervár belterületén, a keresztre feszített Jézust ábrázolja. Mára egy családi ház kerítésén belülre került, de a mai napig megvan. Katonai térképeken helymeghatározó szerepe volt. — Az adatközlők kicsivel több, mint fele ismeri.

Genius-szobor Génusz lásd **Szent Borbála-szobor** — Egykor szobor lehetett a Rába-folyó partján. A génusz szobor egy nőt ábrázolhatott, akinek egyik kezében lefelé fordított fáklya volt, a másikban pedig kígyót szorított. A hiányzó attribútumok miatt nem lehet megállapítani, hogy a Genius-szobor azonos-e a jelenlegi Szent Borbála-szoborral, ahogy Dr. Tilcsik György állítja. Ha a szobor karja nem törött volna le, a karon lévő kígyóból meg lehetne ezt határozni. — A *Genius-szobor* kérdése az adatközlők 35%-a által ismert csupán.

Gyula-majori-Rába-híd Gula-majori-Rába-híd ~ Sárga híd — Egykori híd, ma már nincs meg. Rozoga volt, nagyon ingott, de mindenki járt rajta. Nem volt alatta mély a víz. *Sárga híd*-nak is nevezték. — A *Gyula-majori-Rába-híd* megnevezést az adatközlők 70%-a, míg a *Sárga híd* megnevezést az adatközlők 47,5%-a ismeri.

Hősök szobra Hősök szobra — Szobor Ikervár belterületén. 1921-ben az ikervári tanítók elhatározták, hogy szobrot állítanak az I. világháború hőseinek. A tanulók 486 korona 60 fillért gyűjtöttek e nemes célra (SZABÓ 1996: 71). A szobor 1923-ban lett emeltetve, majd 1989-ben fel lett újítva. — Az adatközlők 95%-a ismeri.

1. melléklet. Ikervár helynevei

Ifjúsági Otthon *Ifjusági Otthon* — A paplak mellett található közösségi tér. — Minden adatközlő által ismert.

Ikervári Mesevár Óvoda *Ovoda ~ Ovi* — Óvoda *Ikervár* belterületén. A mai óvoda helyén működött a Nádasdyék idejében híres evangélikus iskola, melynek alapítása a kb. 1526–1541 közötti időszakra tehető. Az építéséhez Batthyány Elemér adott 125.000 téglát és 35.000 db cserepet (KOSZORÚS–HORVÁTH 1996: 62). A Nádasdyak familiárisai az ikervári iskolába járatták a gyermekeiket. Rég múlt időkben „*egyeseeknek a tanulását a földesúr is támogatta. 1645-ben Nádasdy Ferenc utasította Fejes Albert sárvári tiszttartót, hogy Farkas István fiacskájának, aki Ikerváron 'scholaban jár' szállására, s tanítására viseljen gondot fogtatkozás nélkül, amikor kell, ruhát is csináltasson neki.*” (Sárvár monográfiája. Műveltségi viszonyok. 372. oldal. Szombathely. 1978.) — Az *Ikervári Mesevár Óvoda* minden adatközlő által ismert.

JaniZoo *Janizó ~ Nelli ~ Nelli presszó ~ Nelli kocsmá* — Magántulajdonú kocsmá *Ikervár* belterületén, a Levalósban. A jelenlegi tulajdonosa után kapta a *JaniZoo* nevet, előtte a *Nelli Presszó* nevet viselte, korábbi tulajdonosáról. Manapság is szinte mindenki *Nelli*-nek hívja. — A *JaniZoo* megnevezést az adatközlők 85%-a, míg a *Nelli Presszó* megnevezést az adatközlők 95%-a használja.

Jutka Butik lásd **Ajándék & Divat**

Kis ABC *Kis ábécé* lásd **Kis Coop**

Kis Coop *Kis kóp ~ Kis kópos bolt ~ Kis ábécé ~ Maszek bolt* — Egykori kisbolt a Levalósban. A mérete miatt *Kis ABC*-nek is nevezték. Mielőtt megszűnt, a Coop élelmiszerlánc tulajdona volt, de előtte több magántulajdonosa is volt, ezért nevezték *Maszek bolt*-nak is. Jelenleg egy cégnek a raktárhelyisége. — A *Kis Coop* elnevezés minden adatközlő által ismert. A *Maszek bolt* elnevezést az adatközlők 65%-a ismeri.

Kis játszótér — Játszótér *Ikervár* belterületén, az Ady Endre utca és a Szent István utca kereszteződésében. — Szinte minden adatközlő által ismert.

Kompház *Kompház* — A plébánia cselédházát nevezték így. 1850. augusztus 13-án Dancsecs esperes plébános korosabb szolgáló lánya, Sulyok Kati, mivel a gazdaasszony nem akarta elereszteni és ruháit kiadni, alkonyat tájban felgyújtotta a Kompházát (KOSZORÚS–HORVÁTH 1996: 61). — Ma már leginkább az idősebb korosztály emlékszik rá.

Kórház *Korház* — Az 1800-as években működött *Ikerváron* kórház is, a jelenlegi Ady Endre utcában. ám erre nagyon kevesen emlékeznek csak. Ma már nincs meg az épület, de 1945-ben még biztosan álltak ott falak. — Azt, hogy volt kórház a faluban, az adatközlők 45%-a tudja.

1. melléklet. Ikervár helynevei

Kosárfonó Háziipari Szövetkezet ~ *Pásztorház* ~ *Trika* — A falu tulajdona volt az épület, többen is laktak ott. Az első Tsz 1953 körül alakulhatott, akkor építettek oda istállót is. Egy külön pásztor gondozta a teheneket, és egy külön a sertéseket. 1970 körül magántulajdon lett, akkor működött asztalos- és kosárfonó műhely, valamint ott volt a Tsz iroda is. Az asszonyok a közös műhelybe mehettek fonni, aki ügyesebb volt, attól el lehetett tanulni a mesterséget. Később megjelent a könnyűipar is, és az asztalosműhely helyett ott működött a Trika (varroda). — A *Kosárfonó Háziipari Szövetkezet* megnevezést az adatközlők 75%-a, míg a *Pásztorház* megnevezést az adatközlők 45%-a ismeri. A *Trika* megnevezést szinte mindenki ismeri.

Kovács Jenő Fogadója *Fogadó* — Egykori egy-két vendégszobás fogadó Ikervár belterületén. A tulajdonos Kovács Jenő volt. Amikor Kovácséktól kisajátítottak mindent, a fogadó helyére építették az orvosi rendelőt, majd a jelenlegi Művelődési Házat. Korábban melléképületek, gazdasági épületek is álltak a területen. — A fogadóra az adatközlők 52,5%-a emlékszik.

Kultúrház *Kulturház* ~ *Kultur* lásd **Batthyány Lajos Művelődési Ház és Könyvtár**

Makarenkó Intézet ~ *Maki* lásd **Vas Megyei Batthyány Lajos Gyermekotthon és Általános Iskola**

Malom *Malom* — A Rába partján már a 18.században állt egy malom, amely Batthyány Lajos nevéhez kötődik. Ez egy nagy, nyolckerekű, a víz által turbinával meghajtott vízimalom volt, és a vízierőmű építése előtt működött. 1836-ban az uradalmi malmot újjáépítették, a Rába medrébe alapozott vasbeton lábakra vagy zsilipkapukra (MOLNÁR-TÓTH 2005: 18). 1860-ban Zichy Antónia visszavásárolta a kamarától az ikervári földbirtokot, amit Batthyány Lajos miatt elvettek tőle. Az uradalom búzáját ez a malom őrölte meg. A búzát kétféleképpen lehetett elszállítani, vagy liszté őrölték, vagy beletették egy nagy tölgyfahordóba. Ügyelni kellett rá, nehogy megázzon, akkor ugyanis romlott az értéke. A búzát/ lisztet Budapestre vitték. Továbbá a vízimalom kereke egy nagy kovácsműhelyt is működtetett, így a kovács tudott fémtengelyeket készíteni a Batthyányiak szekerére. Korábban ezeket a tengelyeket fából készítették, de a fatengelyek nem voltak alkalmasak nehéz rönköket szállítani. — A malmot az adatközlők 85%-a ismeri.

Maszek bolt lásd **Kis Coop bolt**

Mágus Pizzéria *Mágus* — Egykori pizzéria a Virág utcában. — Az adatközlők 62,5%-a emlékszik rá.

Meszinger kocsmá *Tobán kocsmá* ~ *Tabán borozó* — Meszinger Kálmán volt a tulajdonos, testvéréé volt a kocsmá melletti bolt. Zsidó származású család voltak. A kocsmát

1. melléklet. Ikervár helynevei

Tobán kocsmá-nak vagy *Tabán borozó*-nak is nevezték, mivel a Tobán utcában volt. 1980 körül épült a helyére a Takarékszövetkezet, ami mára szintén megszűnt már. — A kocsmára az adatközlők 62,5%-a emlékszik.

Meszinger bolt *Meszinger Sanyi boltja* — Meszinger Sándor volt a tulajdonos, az ő nevét viselte a bolt. A bolt melletti kocsmá testvéréé, Meszinger Kálmáné volt. Zsidó származású család voltak. — A boltra az adatközlők fele emlékszik.

Millenniumi emlékkereszt *Ezredfordulós kereszt* — Az ezredfordulós keresztet Ikerváron a községháza előtt, a Batthyány kastély átalakításából maradt lépcsőfokokból állították. Koszorús Ödön készítette el a tervezetét. Ez Vas megye egyetlen milleneumi kőkeresztje. 13 vagy 14 darabból áll, középen van egy nagy ajtó vagy ablakszerű rés, ahol a lelkek ki-be tudnak járni. — Az adatközlők 75%-a ismeri.

Mozi *Mozi* — A mozi a Kis Coop helyén üzemelt a két világháború között. Az új saroképületben, a Batthyány-emlékházban alakult ki újra a második világháborút követően, az 1950-es évektől 1979-ig üzemelt. — Az adatközlők 85%-a tudja, hogy volt a faluban mozi.

Nagy ABC *Nagy ábécé* lásd **Deli bolt**

Nagy játszótér — Játszótér Ikervár belterületén, a Művelődési Ház mögött található. — Minden adatközlő által ismert.

Nelli Presszó *Nelli ~ Nelli kocsmá* lásd **JaniZoo**

Nemzeti Dohánybolt *Dohánybolt ~ Dohi* — Nemzeti Dohánybolt Ikervár belterületén, először a Bravúr ABC mellett volt, ma azonban a volt Sakk-Matt Söröző helyén. — Szinte minden adatközlő által ismert.

Orvosi Rendelő *Orvosi* — Az egykori Bikaistálló helyén ma felnőtt,- gyermek- és fogorvosi rendelő is van. Előtte az orvosi rendelő a falu több pontján is üzemelt. — Minden adatközlő által ismert.

Pap-kereszt *Pap-kérészt ~ Pap keresztje* — Útszéli kereszt Ikervár külterületén, Mária ábrázolással. Megyehíd felé, a kanyarban található. 1911-ben állították, egy zalai restaurátor készítette. Egyesek szerint az egyház építtette, hogy megvédje a mögötte lévő földet, mások úgy vélik, egy pap emlékére állíttatták, és innen az elnevezés. A kereszt fel van újítva, magánszemély gondozza, és mindig található előtte friss virág. — Az adatközlők 92,5%-a ismeri.

Paplak *Paplak* — A templomtól nem messze lévő ház, ahol a pap lakik. — Szinte minden adatközlő ismeri.

Pásztorház lásd **Kosárfonó Háziipari Szövetkezet**

1. melléklet. Ikervár helynevei

Pillangó ABC *Pillangó ábécé ~ Vöröskeresztes bolt* — Egykori kisbolt Ikervár belterületén, a Felvalósban. A névadás motivációját tekintve a pillangó szónak nincs különösebb jelentősége, szép hangzása miatt kapta a bolt ezt a nevet. A Vöröskeresztes bolt pedig arra utal, hogy a bolt helyén egykor orvosirendelő volt. Manapság erre a területre építik a bölcsődét. — Mindkét megnevezést az adatközlők 92,5%-a ismeri.

Polgármesteri Hivatal Ikervár Önkormányzat ~ Tanács ~ Tanácsönkormányzat — Polgármesteri hivatal Ikervár belterületén. Talán ez az épület tekinthető a falu központjának. — Minden adatközlő által ismert.

Posta *Pósta* — A jelenlegi *Posta* a Művelődési Ház mellett található, korábban a jelenlegi gyógyszerházzal szembeni épület volt. — Minden adatközlő által ismert.

Rába-híd *Rába-híd* — Híd Ikervár külterületén, a Rába felett. Kezdetben fából készült híd volt, azonban ez nem volt biztonságos, a téli fagy mindig megmozgatta. 1836-ban épült az új híd. Batthyány Lajos adott vastengelyes szekereket, hogy a lakosság a gyanyógeregyei erdőről (Rum felé található) a készre faragott gerendákat el tudja szállítani Ikervárra. A követ Gércéről hozták. Nyolc ökröt fogtak a szekér elé. Abban az időben a parasztnak nem volt pénze, a vas pedig borzasztóan drága volt, ezért általában fatengelyes szekereik voltak. Ezek azonban nem bírták volna el ezeket a gerendákat, és összerogytak volna. Midőn a híd elkészült, az azon túli gyepes és fás helyen ökörsütés volt. A hordó fenekét a Gróf lőtte be. A Grófné az emelvényről pénzt szórt. Nagy népünnepély volt tánccal, famászás stb. (KOSZORÚS–HORVÁTH 1996: 61). — A híd minden adatközlő által ismert.

Sakk-Matt Söröző *Sakkmatt ~ Sakk* — Egykori kocsmá Ikervár belterületén, a Felvalósban. Kezdetben a Bravúr ABC mellett volt, később a Varsa Vendéglő helyén. Mára Nemzeti Dohánybolt lett. — Minden adatközlő által ismert.

Sárga híd lásd **Gyula-majori-Rába-híd**

Schwájceráj *Svájceráj ~ Schweizer* — Batthyány Lajos idejében az uradalmi szarvasmarha-tenyésztés központja Ikervár volt, ahol a „schwájceráj”-ban minden valószínűség szerint külföldről behozott tenyészállatok segítségével igyekeztek az állomány tisztaságát növelni (TILCSIK 1996: 59). 1836-ban Fényes Elek a következőket írta: „*Határja a' városnak róna, 's igen termékeny, de az árvizektől sokat szenved. Szarvasmarha és juhtenyésztése virágzó. Az uraság szép svájcerájt tart.*” (<http://www.vasiszemle.hu/2017/01/bajzik.htm>) — Kevesen ismerik, csupán az idősebb korosztályból néhányan.

S.T. Florian Virágvarázs és Ajándék lásd **Virágbolt**

Szent Borbála-szobor *Borbála-szobor* — Szobor Ikervár belterületén, a Rába utca és a Gróf Batthyány Lajos utca találkozásánál, a tér közepén helyezkedik el. Ami a szobor nevét

1. melléklet. Ikervár helynevei

illeti, a névadás motivációja nagyon érdekes. Egyesek úgy vélik, az ikervári Szent Borbála-szobrot az 1848-as miniszterelnök Batthyány Lajos édesanyjának, Skerletz Borbálának kezdeményezésére állították az 1830-s években, ezért az ikerváriak csak Borbála-szoborként emlegették. Mások úgy vélik, Skerletz Borbála gyermekei állíttatták édesanyjuk emlékére a szobrot, amely Szent Borbálát ábrázolja. Magyarország autóatlasza szerint J. Klieber 1822-ben alkotta, tehát nem Skerletz Borbála halála után állították. Ám a szobrot még több rejtély lengi körül, ugyanis Dr. Tilcsik György levéltáros egy újonnan felfedezett dokumentum alapján azt állítja, hogy nem Szent Borbála szobra a templom közelében álló monumentum, ahogy az emberek tartják, hanem Genius szobra, ami valaha a Batthyány-birtokon állt. Erről a kérdésről Koszorús Ödön helytörténeti kutatóval beszélgettem, aki úgy véli, a szobor Szent Borbálát ábrázolja. Minden szent szobornak megvannak a maga attribútumai, ami alapján egy szobrot azonosítani lehet. Szent Borbála a keleti, bizánci szentek közé tartozik, mondhatni a legrégebbiek között tisztelik. A bányászoknak, tűzérkeknek lett a patrónájuk a középkortól kezdve. Nemes hölgy volt, ezért a fején látható egy korona. Adódik a kérdés, hogy a Geniusnak miért lett volna a fején korona? Szent Borbála az egyik kezében tartott egy pálmaágat, ami a vállára feküdt. A másik keze behajlított könyékkal látható, és ebben a kézben tartott egy kelyhet. Ez a kehely az 1970-es évekig ott volt a szobor mellett, igaz, darabokra törve. További érdekesség, hogy az 1830–1840-es években a Bécsi Akadémián új szoborkészítési móddal kísérleteztek annak érdekében, hogy minél könnyebben, minél több megrendelőnek tudjanak eleget tenni. A Borbála-szobor nem faragott, hanem öntött szobor. Erre bizonyíték, hogy a szobor belsejében vas merevítő részek vannak. Nem tudjuk, hogy az 1800-as évek elején a szobrászok mennyire voltak tisztában a fizikai hőtágulási együtthatók fogalmával. Ez azt jelenti, hogy a bevasazott, meszes, cementes, homokos alapanyag végeredményben minden felületi védelem nélkül (rongy vagy szalma becsavarása nélkül) került a vasszerkezetre, a vasszerkezetnek ezáltal nem volt semmi védelme. Kontinentális éghajlatunk (meleg nyár és hideg tél) az egész szoborra hatott, felmelegedett és lehűlt. Ebből következett az, hogy a jobb kezében lévő kehely, a felső kar középső része, az alsó kar és a kéz az időjárási viszonyok miatt szétfagyott és darabokra hullott. Régi fényképekkel úgy, ahogy lehet bizonyítani, hogy valóban kehely volt a kezében. Ezt a szobrot nem kőszobor, hanem bronzszobor szerűen mintázták meg, tehát a kehely és a kar elállt a testtől. Ebből következett az, hogy részben ez a hőtágulás, részben az utóbbi 40 év savas esője szép csendesen megtámadta a szobrot. Továbbá a téli jegesedés és olvadás behatolt a kézbe, így megtörtént a kéz elaprózódása, így a relatíve nagy súlyú kehely és a kéz leszakadt. A vállnál most is látszik egy gömbvas, amin nem tud

1. melléklet. Ikervár helynevei

megállni egy matéria. Összességében elmondható, hogy a szobor rendkívül értékes, függetlenül attól, hogy kit ábrázol. — A szobrot az adatközlők 90%-a ismeri.

Szent György Templom *Templom* — Szent István uralkodása alatt kialakított és megerősödő egyházi szervezet a győri püspökség fennhatósága alá sorolta megyénket. Mint királyi udvarhely a megye területén legelőször megépített templomok közé tartozhatott az ikervári templom, mely valószínűleg fából épült (KOSZORÚS 1996b: 36). A templom első írásos említése 1073-ból való, ekkor töltötte Ikerváron a karácsonyt Salamon király. Ebből arra következtethetünk, hogy már akkor templomos település lehetett (KOSZORÚS 1996b: 36). 1532-ben a törökök foglalták el a községet, s a templomot lóistállónak használták. Egy időben őrálló hely volt, ahol a Rábán való közlekedést szabályozták. Egyszer belecsapott a villám, akkor leégett az evangélikusok által díszített kazettás mennyezet. Ezután a templom barokk kosárboltozatot kapott. 1916 előtt Batthyány Lajos adományából újítták fel. Megújult a kórus, melynek aljzatát két öntött korinthuszi vasoszlop tartja. Egy pécsi orgonakészítő mesternek egy használt orgonáját helyezték el a régi orgona helyére. A régi, szúette oltárt kicserélve új oltárképet festettek a templom hátsó falára, amely Szent György sárkányölő lovas képét ábrázolja. — Minden adatközlő által ismert.

Székely Leventék Emlékműve *Leventék emlékműve* — A II. világháború végén kivégzett 20 székely fiatal tiszteletére állított emlékmű Péterfa-majorban. — Az adatközlők 75%-a ismeri.

Takarékszővetkezet *Takarék* — 1980 körül került a mai helyére. Az épület még megvan, azonban mára már megszűnt a takarékszővetkezet. — Szinte minden adatközlő ismeri.

Temető *Temető* — Érdekeség, hogy Ikerváron honfoglaláskori temetőt fedeztek fel. 1987. júliusában Koszorús Ödön tanár egy 10. századi ezüstberakásos vaskengyelt vitt be a Sárvári Nádasdy Ferenc múzeumba, amely párjával és egy zablával együtt a település északi oldalán újonnan nyitott Virág utca nyugati oldalán a 12. számú ház alapjainak ásásakor került napvilágra, ló- és embercsontok mellől (KISS 1996: 18). Az építkezők duhaj jókedvükben apróra törték a csontokat, labdáztak a koponyákkal és hajigálózta az ezüst berakásos kengyelekkel (KOSZORÚS 1996a: 13). A terepszemlén kiderült, hogy az építkezések eddigre már kb. 20-25 sírt megbolygattak, illetve elpusztítottak. A temető az elpusztult és a jelenlegi feltárhatatlan temetkezéseket is ideszámítva kb. 200 síros lehetett (KISS 1996: 18). A viselet tárgyaiból tudományosan meghatározható a kor. Az ikervári temető a X-től a XI. századig működött (KOSZORÚS 1996a: 14). A temetőt valószínűleg már a 11. század közepe táján felhagyták, ami arra utal, hogy a fontos rábai átkelőhely ellenőrzésével megbízott közösséget viszonylag hamar keresztény hitre térítették. A település népessége számára új temetkezőhelyet

1. melléklet. Ikervár helynevei

már az újonnan felépített templom mellett jelöltek ki (KISS 1996: 20). A templom körüli temetőt 1775-ig használták. A templom kövezete alá, valamint a szentély és a sekrestye alatti kriptába az előkelőbbek és a plébánosok temetkeztek (KOSZORÚS 1996b: 38). A jelenlegi temető a Gróf Batthyány Lajos utcában található, ez a falu harmadik temetője. — A jelenlegi temető minden adatközlő által ismert.

Téglaégető *Téglaégető* — A falu határában, Ikervár déli részén volt, itt szinte csak önellátó jelleggel működött ilyen ipari tevékenység. A mai napig láthatóak olyan téglák, tetőcserepek házak falaként, illetve tetőszerkezetként, amelyek itt készültek (Ik.Dül. 2006). — Az adatközlők 40%-a ismeri.

Téglaházi *Téglaházi* — A jelenlegi Ady Endre utcában volt egykor egy téglagyár. — Csupán az adatközlők 30%-a ismeri.

Trágyatároló *Trágyatároló* — Trágyatároló Ikervár külterületén, Meggyeskovácsi felé található. Az Ikervári Tsz építtette, az ő tulajdonában van. — Az adatközlők 85%-a ismeri.

Trika lásd **Kosárfonó Háziipari Szövetkezet**

Tur bolt *Tur bolt* — Egykori kisbolt Ikervár belterületén, az Önkormányzat mellett volt. A tulajdonost, Németh Istvánt TurPisti-nek becézték. — Az adatközlők 57,5%-a ismeri.

Turbina *Turbina telep* lásd **Vízerőmű**

Tűzoltó Szerház *Tűzoltó Szerház* — Ikerváron Önkéntes Tűzoltó Egyesület működik. A Tűzoltó Szerház a *Kossuth Lajos utca*-ban található. Ebben az épületben tárolják a tűzoltáshoz szükséges kellékeket, illetve egy tűzoltóautó is helyet foglal a garázsban. — Szinte minden adatközlő ismeri.

Varsa Vendéglő *Varsa ~ Kis Vendéglő ~ Áfész Kis Vendéglő ~ Sakk-Matt Söröző ~ Nemzeti Dohánybolt* — Egykori vendéglő Ikervár belterületén. Az idő folyamán több tulajdonosa is volt, ezáltal több megnevezése is volt. Az utóbbi években kocsma volt (*Sakk-Matt Söröző*), mára pedig *Nemzeti Dohánybolt* lett. — Szinte mindenki ismeri a *Varsa Vendéglő* megnevezést.

Vas Megyei Batthyány Lajos Gyermekotthon és Általános Iskola *Battyányi Lajos Nevelőotthon ~ Makarenkó Intézet ~ Maki* — Gyermekotthon és általános iskola Ikervár belterületén. A gyermeknevelő intézet az 1900-as évek elején került állami tulajdonba. Az első világháborút követően hadiárva intézet volt, majd leánynevelő intézet a két világháború között. A mai épület kb. 30 éve épülhetett. Árván maradt gyermekek, majd magatartási problémákkal küzdő, csonka családban maradt gyermek laktak itt. Az intézetben szakképzés is folyt: munkát és szakmát adott több száz gyermeknek, akik ide kerültek. Így a munkaerőt illetően az intézetnek jelentős gazdasági szerepe volt a település életében. Az intézetből többek között

1. melléklet. Ikervár helynevei

kisegítő, parkgondozó, asztalos, pék, konyhalány, gyermeknevelő szakmákkal kerültek ki a gyermekek. Az egyik adatközlőm hat évet töltött a nevelőotthonban. Elmondása szerint színes közösségi élet zajlott az intézményben, minden nap megvolt a program. A diákok többek között tanulhattak kertészetet, növényvédelmet vagy sportot is. Minden évben kb. 50-60 gyermek hagyta el az intézményt szakmával. Az intézménynek nagyon szép kertje volt, tele bukszusokkal, és még medence is volt. Nagyon sokat dolgoztak a kertben. A gyermekek nem vitték rossz hírét az intézménynek. Bár a messziről hozott gyermekek nehezen tudtak beilleszkedni, gyakran megszöktek, de mindig vissza is mentek. Az intézetet manapság szinte mindenki Maki néven említi, Makarenkó után. Ő volt ugyanis, aki összeszedte az árva gyermekeket az utcáról. Az intézmény kapcsán egy szállóige is fennmaradt: „*Makarenkó Intézet, te vagy az oka mindennek.*” — A gyermekotthont az adatközlők 95%-a ismeri, míg a *Maki* megnevezést az adatközlők 87,5%-a. Azt viszont a fiatalabb korosztály nem igazán tudja, hogy a *Maki* elnevezés a *Makarenkó* szó rövidítése.

Vezérkereszt *Vezérkereszt* — Az ikervári temetőben álló kereszt. A hátulja le van festve, ezért nem lehet elolvasni, hogy mikor és ki állíttatta. — Az adatközlők fele ismeri.

Villanyerőmű lásd **Vízerőmű**

Villanyhíd *Villanyhid* lásd **Csatorna-híd**

Villanytelep lásd **Vízerőmű**

Virág Cukrászda — Egykori cukrászda a Virág utcában. Az épület még megvan, de a cukrászda már nem üzemel. — Az adatközlők 90%-a ismeri.

Virágbolt *S.T. Florian Virágvarázs és Ajándék* — Ikervár belterületén az idő folyamán több virágbolt is működött, különböző időben, különböző helyeken. A Kossuth Lajos utcában, a jelenlegi iskolával szemben még mindig megvan az egyik egykori virágbolt romos épülete, amely a tulajdonosa halála után szűnt meg. A József Attila utcában is működött virágbolt, ám az pár év múlva bezárt. A Virág utcában lévő virágbolt sokáig működött, a tulajdonos nyugdíjba vonulását követően szűnt meg. Jelenleg szintén a József Attila utcában működik a *S.T. Florian Virágvarázs és Ajándék* nevű üzlet. — A jelenlegi virágboltot az adatközlők 90%-a ismeri.

Vízerőmű *Vízierőmű ~ Erőmű ~ Turbina ~ Turbinatelep ~ Villanytelep ~ Villanyerőmű* — Az ikervári vízerőmű 1885-ben kezdett épülni, és ez Magyarország első vízerőműve. Az 1900-as évek elején ennek köszönhetően már voltak Ikerváron olyan eszközök, mint elektromos hajsütővas, ami nem kis dolognak számított. Más falvakban az 1960-as években vezették be az elektromos áramot, így Ikervár 50-60 évvel megelőzte a korát. Fény gyúlt a faluban és a fejekben egyaránt, az embereket nyitottá tette a fejlődésre. A vízierőmű megépítése nemcsak munkalehetőséget biztosított, hanem a mezőgazdasági kultúra fejlesztésének lehetőségét is

1. melléklet. Ikervár helynevei

felvillantotta (KOMÁROMI 2005: 115). Megjelent továbbá a lovaskocsikban lévő dinamórendszer is. Ikervár sokat köszönhet a Batthyány családnak. Nagyon sokat jelent, hogy egy-egy területen ki az, aki meghatározó gazdasági erővel bír, és aki a gazdasági erőn felül kellő nyitottsággal van az emberek felé. A vízerőmű ma is üzemel, egy időben múzeum is működött. A vízerőműhöz vezető bekötőút viszont nagyon rossz minőségű. — Minden adatközlő által ismert. A *Turbina* megnevezést az adatközlők 80%-a ismeri.

Víztorony *Viztorony* — Vízkezelő létesítmény, 1973-ban épült. A vezetékes víz bevezetése fontos lépcsőfok volt a falu fejlődésében (<http://ikervarert.hu/viztorony/viztorony.htm>). A Zichy Antónia Általános Iskola mögött található. — Szinte minden adatközlő ismeri.

Az Ikervári víztorony 1975. (Nagy Dezső)

Vöröskeresztes bolt *Vöröskeresztes* lásd **Pillangó ABC**

Zichy Antónia Általános Iskola *Zichy* — Általános iskola Ikervár belterületén, a Kossuth Lajos utcában. Az 1. számú iskolaépület a mai óvoda helyén volt. 1903-ban majd 1927-ben elkészültek a 2. és 3. számú iskolaépületek a hozzájuk tartozó lakással (SZABÓ 1996: 64). Az idő folyamán többféleképpen is nevezték. Jelenlegi hivatalos nevét Batthyány Lajos feleségéről kapta. — Minden adatközlő által ismert.

Zöldség-gyümölcs bolt *Gyümölcsbolt ~ Gyümölcsös ~ Gyümi bolt* lásd **Berki néni boltja**

1. melléklet. Ikervár helynevei

Nem ismert történeti nevek:

- *Aldómány*
- *Fekete víz ~ Fekete vizi ~ Fekete-víz-árok*
- *Gátszeg*
- *Hajduk utja*
- *Juhászi*
- *Magyaros allya*
- *Napkeleti almafa*
- *Napkeleti kertallya*
- *Öreg karók hídja*
- *Szabad földek*
- *Szérüskerti tábla*
- *Szilfa*
- *Szita major*
- *Város rét*